

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ
Recentiores**

Hay, John

Antverpiae, 1605

Nicolavs Pimenta, Societatis Iesv In India Orientali Provincialis, R. P.
Clavdio Aqvaviva Praeposito Generali eiusdem Societatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

NICOLAUS
PIMENTA,
SOCIETATIS IESU
IN INDIA ORIENTALI
PROVINCIALIS,

R. P. CLAUDIO AQUAVIVA PRAE-
posito Generali eiusdem Societatis.

NONO proximo superiore 1599 ad P. V. scripsi de
mei itineris versus Meridionales huius Indiæ Ori-
entalis partes successu, de quibus variis nostrorum homi-
num missionibus ad easdem institutis. Nunc verò
describam profectioem meam in Septentrionis
oras factam, & speciatim capita quaedam attingam
earum rerum, quæ hoc anno supra millesimum sexcentesimo in
missionibus acciderunt.

Digressus itaque Goa ad decimum-tertium diem Decembris
cum undecim sociis, in binas naues dispersitis, portum citra vllam
pyratarum incursum ad alterum Ianuarii feliciter tenuimus Ciau-
la. Vbi incidimus in nouem adolescentes Industanos, à P. Emma-
nuele Pinnero ex vrbe Lahor via Sindana amandatos. Comitem
se ipsam adunxerat genere inter ipsos (quod à Mahumeto oriū-
dus esset) nobilissimus, qui que pro Christianæ religionis defen-
sione non semel cum laude dimicarat. Verum Mahumetani qui-
dam tam infesti hoc itinere illi fuerunt, tamque absurda de Lusit-
anis in eius aures inculcarunt, vt mutata sententia suum Lahor re-
petierit. Ex his nouem iuuenibus quatuor reliquimus Bandora,
vt à peritissimis quibusque Magistris in omni genere instrumen-
torum musicorum exercerentur pro noua Ecclesia Lahorana.
Quintus Societati nostræ nomen dedit in sanctæ Fidei Collegio,
vna cum alio quodam rari ingenii adolescente, qui in ipsa Mecha
operam dederat perdiscendo Alchorano, bonamque eius partem memoriæ
E E c s infixerat;

infixerat: imò Saraceni quidã mercatores iã studio eũ cõdunt, vt mysteria Alchorani exponenti antes præberent. Cæterũ industria & zelo nobilis viri Lusitani effectum est, vt Alchoranum in manus nostrorum deponeret, & sacris baptismi aquis caput libenter subjiceret. Hi iã dicti iuuenes multa de Christianæ rei progressu, extra ea quæ P. Pinnerus litteris suis consignauit, tenuerunt.

E quibus hæc mihi visa sunt commemoratione minimè indigna. Cũ adolescens quidã Brachmanus, adhuc catechumenus, fore incidisset in infideles, vnus eorum in hũc modũ sermonẽ eorũ suscepit: Auenus oppidũ, vir bone, ex te cognoscere, quam tandem legem Patres, quorum discipulũ te profiteris, annunciant? Respondit ille, quoad potuit, optimè, adiecta demũ hac asseueratione, Scire volo, vos fratres, toto orbe nullam legem vetiorẽ extare nostrã, quippe cuius solius beneficio aditus homini patet ad felicitatẽ aternã. Tũ illi: Quomodo de hoc argumento aliquid effici potes, cũ sis Brachmanus? Haud equidẽ, respondit catechumenus, inficior me gente Brachmanũ, sed nũc, Dei opitulante gratia, voluntate omnino sum Christianus. Quo responso alius quidã exerbatus, magna indignatione dixit: Vos Christiani meritò polletis appellari Cafares, id est, homines legis expertes. In qua calũnia redarguenda dũ tyro Christi strenuè laborat, ecce tibi impius ille calumniator latere in caput adacto humi prostermitur. Quo facto casu tantũ nõ attoniti cæteri infideles vndique magno studio percussorem indagare ceperunt, quem suspicabantur clanculũ à catechumeno ad facinus subornatum, sed neminẽ offenderunt. Itaque non dubitatum est divinam fuisse vindictam.

Ciaulo, cũ reliquos misissem Bazanum, ego vnã cõ P. Hieronymo Cotta socio meo iter institui versus Bandoram. In Babilico incidimus in fratrem quendam & nauim, qua simul traiecitum Bombaim, vbi in fluminis faucibus Christiani magno numero erupere, qui inuecti lembis omni instrumento militari ac vexillo conspicuis nauem nostram circumdederunt, varioq; spectaculorum apparatu mirificè nos recrearunt. Quanquam illud illũmã nobis voluptati cumprimis fuit, tantũ cernere Christianorũ numerum, & inter eos multos iuuenes Maurorum liberos, velit rosas de spinis ereptas. Vistitavi domũ Tananam, omneq; reliquas Salzetana ora cõ: Collegio Bazaniẽsi, vbi ex V. Patris tatis præscripto aliquot adolentes nobilitate & indole prædites pro Seminario delegi, vt litteris & pietate vera aliquãdo excellenti operam suam locare possent in cõuersione infidelium. Principiũ autem huic tantæ rei feci in festo Purificationis beatissima Virg-

nis MARIA, habita concione, & solemnè instituta processione ad portam Seminarii terminata.

Clerus, nobiles, popululque vniuersus sua presentia hoc festum Collegii purificationis honorare voluere: quod Collegium non alia de causa hanc nomenclaturam sibi atciuit, quam ut in purissima Virginis tutela & patrocinio temper esset. Scholæ magna spectatorum voluptate & applausu dramata sua dedere. Ad prælectiones publicas, Vicarii rogatu, accessit explicatio Caluum conscientia pro Ecclesiasticis in hoc studio parum exercitatis.

Damani honoris causa scholarum discipuli me exceperè actione tragediæ, (quæ inter latinas in hac vrbe fuit prima) tanta dexteritate, vt & Goa cum laude actorum exhiberi potuerit. Ac sanè peccatum est, cum à ludo aperto biennium tantum exierit, eos tam præclarum ingenii specimen dare potuisse. Et si pluris faciendum, quod cum literarum studio tam ardens in Deum proximamque pietas inter eos vigeat. Vidi ego his oculis, magna cum voluptate, eos certatim varias elemosynas deferentes ad pauperes in carceribus sustentandos: Comoti autè sunt boni iuvenes non parum nobilis cuiusdam adolefcentis Goani (qui nunc alumnus noster & Collegii sanctæ fidei discipulus est) præclaro stratagemate. Is siquidem, cum nomen tanquam miles dedisset classi Septentrio-nali, efficacitate dicendi commilitones tot ad peccatorum exomologeha faciendam commouit, ac ad pedes sacerdotum tum ex illis tum etiam ex ciuibus adduxit, vt tempus illud nihil ab hebdomada sanctæ diebus discrepare videretur.

Hoc in Damano P. Hieronymus Xauierius (qui cum fratre Benedicto Goes sequitur aulam magni Regis Mogor) misit ad me cum literis suis per quosdam Christianos librum contra falsas infidelium sectas, maxime autem Mahumetanam, conscriptum, & ipsi regi dedicatum. Nomen libro est, Lignum vitæ. Opus est iudicio meo pereruditum & prolixum, iamque gnauiter laborat, vt illud in linguam Persicam, adhibitis quibusdâ illius idiomatis peritissimis, traducat. Tantos enim in ea progressus fecit hætenus dictus Pater, vt ipsi Persæ cum voluptate eum loquentem audiant, & tantum non puritatem verborum exquisitamque phrasin suspiciant.

Rex Mogor tam longè lateque imperii sui fines armis ferroque propagauit, vt hisce Indiæ partibus iam sit proximus. In acie educit exercitum numerosissimum, hoc est, centum millium, partim equitum, partim peditum, & plus quam mille elephantos. iam supe-

rauit

travit Gatte, per montes tam asperos & siluestres, vt nō unquam totus dies, ad emetiendum interuallum, quantum iactu scelopini recipi potest, fuerit consumendus. Antecedit eum in bellum Xanacana eius vicarius cum aliis quinquaginta milium millibus. Et iam pridem fortissimum regni Melique propugnaculum, Regē adolente in vincula coniecto, expugnauit. Nunc manus coniecit cum Idalcano. & licet nullum locum munitum à tergo relinquat, nondum tamen urbem Berampuranam transgressus est, in Anibus Cambaiæ sitam: cuius rex Omiranus cognito rumore de aduentu tantarum copiarum, urbem repente deseruit, & in artem natura arteque inexpugnabilem se recepit. Arx siquidem illa ingenti monte, cuius ambitus ad quindecim passuum millia complectitur, imposita est, & vt scribit Goes frater noster instructa plusquam ternis millibus ingentium bombardarum, quæ emissa haud secus quàm cœlestia reboant tonitrua. Nostri uacillat functionibus Societatis, & in Ecclesia portatili, sacrum Missæ & litiæque diuina officia ritu solemnè in medio tantæ Babylonis pacificè peragunt.

Pater Pinnerus, quoniam sexcentis miliaribus abest à P. Xauierio, (tārum enim est interuallum inter Lahor & Berampuranam) stimauit ei primo quoque tempore adiungendum socium sacerdotem, tam solatii quàm auxilii causa in missione summae curæ expectationis. Adiunxi autem P. Franciscum Corsi, ea condicione, vt prius conueniret P. Xauierium, à quo de omnibus rebus iudicari & dirigi posset. Is scribit se Cambaiam appulisse ad initium Martii, vbi dum opportunum tempus præstolatur longius proficiscendi ad exercitum, fructuosè operam suam posuit in concionibus habendis, catechesi explicanda, & confessionibus pauperum fideliū excipiendis: qui tanquam angelum è cœlo delapsum eū recepere; nullum enim id temporis habebant, à quo in pietate Christiana informari sanctisque Sacramentis pasci possent. Atque hoc loco à Banianis illi oblata sunt litteræ publicæ à Mogoro studio P. Xauierii impetratae pro nostris, vt ruid iter intrare possent Graam, Lahor, & Cataium. Imo Gubernator Cambaianus, qui in procinctu erat ad aulam regiā, seum committit illi obrulit: verum Pater excusauit, eo quod à suo Superiore mandatum accepisset, non antè inde discedendi, quàm à P. Xauierio responsum redditum fuisset. Subiecit mox Gubernator, minimum capere nummos in itineris sumptus. Sed cum Pater decreuisset nihil recipere, eum Vicegubernatori filio suo commendatum reliquit. Denique Cambaia discessit, & per varios casus ac discrimina-

na rerum saluus ad aulam peruenit, vti P. V. cognoscere poteris
ex epistola eius 12 Maii data, & hinc subiecta.

Haud longè à Cambaia, inquit, insidias nobis struxerant exu-
les quingenti, sed mirifico quodam modo manus eorū euasimus.
Factum enim est, vt exulum Dux & antesignanus cogere nos
bidui itinere incolumes perducere in urbem Sambusar. Nam cum
ille fortè ingressus fuisset Cambaiam, vt nostri discessus tēpus ex-
ploraret, ab vrbis præfecto & Sultano Hamet belli duce in Cogā
præstō esse iubetur, mandaturque homini, vt nos saluos cum
suis perducatur in Sambusar. Vt Sambusaram ventum est, præfectus
ipse cum centum equitibus & aliquot elephantis ad nouem pas-
suum millia illis se comitem & patronum adiunxit, digressus au-
tem retro vicanos equites totidemque pedites attribuit, qui nos
perducerent Barochum: vbi P. Xauierii litteras recepimus, di-
dicimusque omnes vias ab ingenti exulum turba obsessas, verūm
à Cambaia præfecto in reditu ab aula misere dissipati sunt, quin-
gentis ex iis trucidatis, & captis decem elephantis. Itaque confi-
do nos posse cœptum prosequi iter, etsi omnis fiducia nostra in eo
Deo defixa sit, cuius amore in omnia huius profectiois pericula
nos coniecimus.

In alia verò epistola, 4 Augusti huius anni data, sic scribit: Ad
Magni Mogor exercitum saluus perueni 4 Iun. singulari Dei
providentia & clementia. Comites itineris habuimus mille sclo-
perarios, omnesque ferè equites, quos Mogor attribuerat Mei-
ta Mustafar filio Regis Guzaratani, quibus ex mercatoribus a-
liisque ad quater millena capita se aggregarant. Triduo inde à
Berampur inuasi sunt à mille hostibus equitibus, sed impressione
in eos facta, omnes in fugam, centum mactatis, coniecere. quæ
victoria magnam partem debetur vni nostro elephantō, qui sua
ferocia & impetu totum equitatum aduersariorum perturbauit.
Vt ad exercitum peruenimus, obuiam nobis processere P. Xaue-
rius, Benedictus frater, & plurimi Christiani. eodemque die om-
nes pariter producti sumus in Regis conspectum. Nec aliud iam
expecto, quā cōmodā occasionē proficiscēdi in Lahor; totus inte-
rim sū in Persico idiomate addiscēdo. Huc vsq; P. Fracis. Corsi.

In meo per Australes oras digressu, diu multumque cogitavi
instituire missionem in Diu; tum quod nuper expetita fuisset, tum
quod multo iam tempore nostri in istis locis versati non fuissent,
nec videbatur bona conscientia posse intermitti, quandoquidem
inde opportunior, quā Goā, occasio pateat penetrandi regna
Presbyteri Ioannis. Misit itaque oblata cōmoditate classis naualis

P. Gaspar.

P. Gasparem Soarez, & fratrem Melchiorum Perez, qui in d. & Præfectus loci, atque alii, rescribit, vehementer ibi exoptati nostrorum stabilem residentiam. Poterat quidem dictus Pater inde in Æthiopiã nauigio iam ad id comparato trajicere, sed profectio secuta non erat, propter Tuticorum præsidiorum vigiliã, quemadmodum & ego ea de re commonefeceram.

Non silebo, (quoniam res notatu digna est) quibus rationibus Satan hanc missionem labefactare sit conatus. Licet autem in hac canis catenis astricti vehementer eam allatrarit, non potuit tamen impedire. Cùm igitur P. Gaspar Collegium Damianum egressus se in viam dedisset ad conscendendum nauim, rarus illico stupor corripuit pedes, vt ægre nec nisi summa cum sociorum commiseratione promouere eos posset. Indum, qui commearum Patris in canistro deferebat, nonnulli in via inuasent. Vt nauim ingressi sumus, miles quidam, haud scio quam iniuriam passus, Præfectum grauitur vulnerauit, sic classis depulsa a litore nõ est, & nos ad Collegium redierimus. Eodem tempore quidam, dom Bazainum contendit, vt Patris scripta inde afferat, cras contigit vnde & factum, vt ob diuturniorem moram Patre non amplius inuenerit. Bazaini eidem comes adsignatus est P. Petrus Paiz, quoniam in itinere Damianum versus instituto à boue calcæ percussus erat, in lectum se dejicere coactus est. Quare nec ille pruit nobis operam suam præstare, nec in tempore adesse, vt socii P. Soarez ageret. Conscendit nihilominus aliam nauim, quæ proximè sequebatur classem, verum quo die à portu in altum prorecta est, à contrariis ventis retrorsum in litus reiecta est. Nec tamen idcirco animo concidit, sed secundo nauigationem incœpit. In qua, cùm vix vela fecisset, tam turbulenta procella nauem cœcusit, vt malum continuò discuperit, & cùm nauis illum cum litena vellent dejicere in mare, tanto impetu iterum iactauit nauim, vt omnia sursum deorsum ferri viderentur, cùm tamè alii felicem cursum tenuissent vsque in Diu.

Et quia præcipuas partes ego in hac missione habebam, vna est communis humani generis hostis in me quoque voluisse suum furorem conuerrere.

Eadem siquidem hebdomade, qua P. Soarez in Diu & P. Francisus Corti in Lahor profecti sunt, ego ad curanda Collegi negotia abieram ad locum quendam sex passuum millibus Damiano distans, in reditu verò, dum flumen quondam trajicere conamur, satis turbidum, ab ea parte qua se in mare exonerat, fluctus quidam tanta vi irruit in cymbam nostram, vt penitus eam euer-

fuerit; Eramus numero duodecim. Natandi periti periculum
 euasere. Ego, quoniam scapham ob precipitem aquarum lapsum
 apprehendere non poteram, applicui me ad famulum nostrum
 Paulum, sed dum ille laborat in me liberando, vnà mecum in
 fundum prolabitur. Quid facerem? velut iam morti destitutus a-
 nimam meam commendo Domino IESV Christo, desertoque
 Paulo, mox nescio quo modo emergo, & capite super vndas elato
 video me à Paulo ad ripam pertrahi. Nonnulli, dum aduerterent
 me multo temporis spacio non emergere, iam extinctum luge-
 bant. Et Christianus quidam Ecclesiæ nostræ B: Mariæ, quam ha-
 bemus Bazaini, non sine luculento vitæ discrimine, se in vndas mei
 loquendi causa reuerterat, identidem, vt refert Paulus, incla-
 mans, sicine Pater noster peribit? Hic Paulum primò ab imo
 gurgite retraxit; deinde ego ab ambobus, Deo propitio, aditus
 primùm saluus in litus, deinde in Collegium perueni, vbi cum
 quatuor dierum intervallo vires recuperassem, coeptum iter sum
 prosecutus. Quidam Collegii Bazainensis sacerdos affirmavit mi-
 hi, sibi eodem die quo hoc periculum adii, tam firmiter persuasum
 fuisse me hauriendum fluctibus Damaniensis fluminis, vt sacrum
 Missæ Deo libaret pro mei liberatione. Nec aliud confiteri pos-
 sum, quàm me providentiæ diuinæ precumque illius Patris be-
 neficio tanto discrimini exemptum. Non possum, quàm hoc loco
 notabilem cuiusdam Banianis conuersionem describam, eo die,
 quo ego naufragium feci, peractam. Vulgò fertur, missiones no-
 stras vel parum vel nihil prodesse Banianibus: adeò hoc genus ho-
 minum in superstitione sua est obstinatum. Fuit itaque quidam
 ex istis mercator, vir maturo bonoque iudicio, vti merebatur, in
 vincula coniectus, & extremo supplicio addictus, quòd ab arma-
 mentarii expilatoribus plumbum pulueremque tormentarium
 coemisset. Qua re cognita ilico amandavi Patrem, qui in anima
 sua Christo adiungenda omnem moueret lapidem, meminique
 me in hanc sententiam locutum: Vade mi Pater; licet enim gen-
 tis illius obstinatio præscindere omnem salutis spem videatur, no-
 stri tamen muneris est labori non parcere, & in Deo fiduciã om-
 nem collocare. Abiit Pater, diu multumq; animum perterritat, ni-
 hil proficit. altera luce redit, variis argumētis eum ad veri Dei cultum
 pertrahere conatur, ille autem respondet: Ne me desere Pater, a-
 liquid erit. Tandem vt ad locum supplicii peruentum est, Banianes
 animi sensa patefecit, & dixit: Cum prima vice me alloquerere, iam
 animo decreueram nomē meum dare Christo Dño, sed existimaui id
 tunc non esse patefaciendū, ne cui suspicio suboleret simulationis,
 quasi

quasi liberandi mei causa hoc consilium cepissem. nunc quoniam
 præ foribus mors est, & suspicandi ansa sublata, in diuinæ clemē-
 tiæ brachia me conjicio, enixeque rogo, vt pro officii vestri ratio-
 ne instruere me velitis, idque iam iam, vt dum agitur de ocludē-
 dis oculis corporis, tandem, licet æquo tardiùs, incipiam animi
 oculos aperire. Pater exemplo, hoc responso audito, quendam
 mittit ad Gubernatorem, qui de felici hoc exitu eum certiores
 reddat. Is per eundem mandat reum reduci in carcerem. vbi sic
 affatus est Patrem: Credisne Pater doctrinam, quam mihi tradidi-
 sti, mihi sufficere ad salutem animæ meæ, vt in altera vita conspe-
 ctu Domini mei IESV CHRISTI perfruar? Cumque Pater subie-
 cisset, sufficere: tum Banianes; Si ita est, profus miserabilem hanc
 vitam, quæ mihi tantarum in Deum offensarum causam dedit,
 detestor, & subito sacris aquis expiari cupio, ac nomine IESV
 liberrimo appellari, ne carnifici occasionem præbeam vitam meam
 longiùs prorogandi. Suscepto baptismo amplexus est crucifixum,
 ac denique pronunciato dulcissimo nomine IESVS, bonus hic li-
 bero animam suam reddidit Creatori.

Quoniam verò conuersio hæc multis nominibus fuit singu-
 ris, Regesq; nostri lege sanxerant, id genus hominum omnibus ef-
 ficiis humanitatis deuinciendum, Christianorum Pater illum em-
 mendauit Confraternitati misericordiæ, quæ cum ab aula impe-
 trasset corpus, & sodales post triduum illud reperissent nullo re-
 tro odore affectum, decenti veste amictum, insequente toto ur-
 pulo solemnè ritu sepulturæ mandarunt. Quæ res, quantum volu-
 ptatem Christianis, tantam admirationem cõfusionemque con-
 ciliauit Mauris & gentilibus: intelligebant siquidem et hoc Ba-
 nianis factu, qui nomē Saluatoris in baptismo assumpserat, Chri-
 stum Dominum etiam esse Seruatorem Banianorum.

Cæterum, vt ordine omnia perstringam, operæ pretium factu-
 rus videor, si exemplar epistolæ P. Gaspari Soarez tertio Martii
 1613, de suæ missionis in Diu successu, adscripsero.

Incolumes, inquit, in hanc urbem venimus ad 26 Februarii, &
 animis libentissimis ab omnibus excepti. Ad concionem meam
 omnium ordinum factus est concursus, cleri, populi, & religio-
 rum S. Dominici & S. Francisci. Exposui aduentus nostri causam
 esse studium & zelum ex Diu transmittendi in Æthiopiam, ad ob-
 uerrendos sexcentos supra mille Lusitanorum liberos, qui tam
 quam oues sine pastore, misere oberrarent, etiam si Abissinorum
 schismaticorum conuersio fortè non succederet; deinde de libertate
 nostrum vnà cum aliis religiosis animas ipsorum ad salutem
 promo-

promouendi secundum ministeria Societatis.

Verum mercatores Baniani non obscure indicauerunt sibi ingrati-
ssimum aduentum nostrum, si sedem hic figamus, veriti id futu-
rum cum suorum iactura delubrorum, in quibus sua diabolica sa-
cra faciunt non solum publice & turò, verum etiam cum aliquot
epidorum & curiosorum Christianorum concursu. Quare & per-
molestum iis erat, videre me in turba puerorum prælatò doctrinæ
Christianorum vexillo cum arundine in manu præeuntem, Goā-
que ad Brachmanorum & Baniatorum primarios & nonnullos
amicos Lusitanos scripsere, se grauatè nostrum conspectum fer-
re, protestatique sunt hic Doganæ regie iudici, se potius aliò cõ-
celluros, quàm imposturam hanc nostram toleraturos. At respõ-
sum illis est, Partes nostros, velent nolent, ibi mansuros; vnde
factum, vt verbum nullum amplius ausi sint contra nos mutire,
etque ipsa didicerint, quantus fructus spiritualis breui tempore ex
nostra informatione sic consecutus. Multæ etenim & magnæ re-
uerberationes sunt factæ, scandala publica sublata, calumniæ pluri-
mæ rescissæ, morbisque grauissimis curandis præsentissima adhi-
bita antidota. Doctrinam Christianam explicamus, incarceratis,
& pauperibus in xenodochio degentibus, iamque multi gentiles
sacram baptismi postularunt. Sacram quoque mensam plures,
quàm alias vnquam, frequentarunt.

Reisburi, populi sunt è Mogoribus circumuicinis primarij &
belliosissimi. Ex his Deus dignatus est ad sanctum lauacrum vo-
care adolescentem 22 annos natum, quem ob egregiam indolè,
legendique & scribendi peritiam, mecum retinui, confusus eum
interpretis loco aliquando mihi futurum, ac fidelem etiam con-
uersionis suorum popularium cooperatorem. Nullus dies abiit,
quo non se offerat occasio faciendi Christianos; cæterum, vt ve-
stra Paternitas prudenter monuit, magna consilij maturitate et-
iam in hoc genere procedendum est.

Quòd si Societas in hac vrbe firmam semel residentiam obti-
nerit, placè in Domino confido, missioni Æthiopicæ, tanto-
pete exoptatæ & necessariæ, facilem aditum patefactum iri. Pote-
rant enim hinc operarii non solum Æthiopicæ, sed etiam Mogo-
ricæ missioni suppeditari per viam Sindanam, in qua vnum sacer-
dotum nostrorum par satis esset salutandis 66 vel 70 Lusitanis,
qui ibi ordinariè hybernant, ac fortè nec deesset in cæteris locis
tanta laboris materies, quanta apud ipsum Mogor. Deinde ma-
gna hinc Gentilium copia est; nec dubitamus, dum iuuandis qui in
praesidio sunt Lusitanis, classique quæ in hoc portu hyemare

consuevit, operam damus, nos pariter civium salutem inuigilare posse. In summa messis tam præsens quam futura ad omnes labores tolerandos nos mirificè accendit, omnemque difficultatis & periculi amaritudinem hæcenus condidit. Quare R. V. patrele adiuuante diuina gratia ad amolienda omnia impedimenta, ut omnia ministrorum Satanicorum consilia & conatus de nobis hinc exterminandis, in irritum recidant. Neque nos ambigimus omnibus hominum adeoque ipsorum inferorum viribus præcælituram Spiritus sancti gratiam, cuius patrocinio hanc nostram Ecclesiam domumque, quam iuxta R. V. præscriptum & Christianorum incolarum vota excitare cœpimus, commendamus. Frater noster comes meus operi perficiendo insisit, viribus integris, suaque humilitate, modestia, & spiritu ædificat omnes. Ex Dio, 4 Maii, Anno 1600.

Metus hic P. Soarez non fuit vanus, nam Diensis Urbis præfectus, ut indicaret, quam molestè ferret mândatum sibi datum, rogauit Patrem, ut æquo animo ferret, si adiutor iuridicè ei imperaret intra triduum Dio excedere. Respondit Pater, qui congruebat prudentia & modestia, & si tempus hybernum & inclementia cæli discessum omnium prohiberent. Hoc edictum multi quoque ciues & alii, ac imprimis præsidarii milites, iniquissimo animo tulerunt, & per certum hominem veredarium Patrem horum sunt, ut magno animo hanc iniuriam ferret; quandoquidem hic procedendi modus non esset aliud, quam fidem Christi vanum exponere: eamque loquendi formulam idcirco vsurpabant, quod rumore sermonibusque hominum diulgaretur infidelis mori nostrum excessum; etsi reuera nonnulli non alio præterea illum vrgerent, quam quòd ad religiosorum numerum accessio in ea vrbe fieri non posset, sine magna rerum temporalium æstura. Quem prætextum Dominus noster declarauit fuisse commentitium & inanem; siquidem nunquam in portum illum, ut ipsi affirmant, aut confluit tantus nauium numerus, aut tantus rerum omnium prouentus & quæstus. Sub hoc tempore Pater receperat ab Archiepiscopo litteras, quibus significabat missam hanc sibi fuisse gratissimam, eamque maiorem in modum commendabat suo Vicario, offerens Ecclesiam S. Thomæ ad exercenda nostra ministeria.

Hæ aduersitates permouerunt bonos omnes, ut in finis precibus me obtestarentur, ne sinerem hanc Residentiam dilabi & dissolui, iurati que asseuerabant, illam in summam Dei O. M. gratia commodumque Regis celluram,

Interea & fama de nostrorum in Diu aduentu tam longè vicinis in locis apud Gentiles percrebuit, vt Rex quidã, nomine Iambo, litteras humanitatis plenissimas ad P. Soarez dederit, potestatemque fecerit in quouis regni sui loco sedem figendi. Ceterùm ne plus nimio extra metas hęc animarum excurrant, prætermitto hęc alias eiusdem Patris litteras adiungere, in quibus inter laborum suorum fructus recenset Presbyteri Ioannis nepotem ibi commorantem, & tres adolescentes Abissinos, qui hoc anno peruenere Goam, & in sanctę fidei Seminario, cum ingenti Archiepiscopi omniumque cupidorum conuersionis regnorum Schismaticorum gaudio educantur.

Iam verò tempus, vt ad meam meorumque sociorum professionem reuertat. Exemptus periculo extremo in flumine Damani, inciidi in aliud latronum, (etsi non parui beneficii loco ducò, quòd aliquam hęc imaginem periculorũ Apostoli Pauli intueor). Trecenti eorum populabundi vastabant patriam, & certis in villis, iuxta quas iter faciendum erat, binis noctibus quindecim homines iugularunt, triginta in seruitutem abduxerant. Quocirca nocte diuque præmissis exploratoribus equitauimus, ac tandem fauente diuino numine attingimus Bazainum.

Non sic euasit eorum insidias bonus P. Hieronymus Cotta. Nam cum à Tana iter faceret Ponceram per montes improuisò plulquant vicenti latrones obuii in eum irruerunt, omnibusque nummis, quos tamen ipse non gestabat, aliisque rebus vsque ad sacram reliquiarum thecam expoliarunt, hæc sola moderatione vsi, quòd vestem ad obtegendum corpus utcumque decentem illi indulserunt; licet comiti eius adolescenti omnem etiam vestitum ademerint, solo cilicio, quòd bonus ille secum detulerat, relicto.

SALZETANA S. Ecclesias inuisi, nouamque S. Cecilia, tantopere à Reuerendissimo Archiepiscopo commendatam, & à nonnullis hætenus impeditam in Poncera excitandam curauit. Tancum in Ecclesia B. MARIÆ gradum attribuit quindecim è nobilitate, partim sacerdotibus partim fratribus eximia virtute præditis. Hinc progressus sum ad Ciaulanos, omniumque harum partium Superiorem reliqui P. Hieronymum Cottam. Ibi litteras à nostris Calecutanis accèpi, in quibus ea continentur, quæ de obfessione & expugnatione arcis Cugnalanæ sum commemoratus. Ciauli ad octauum Aprilis quinque de nostris conscendimus, cum tribus bonæ indolis iuuenibus, quas Dominus è Lusitania & Damano ad complectendam Societatem nostram misit, & decimoquinto eiusdẽ peruenimus Goã toto pectore exultatem,

festosque dies agentem ob reditum victricis classis, ad cuius conspectum, sicut & Patrum fratrumque carissimorum, omnia superiora pericula in obliuionem venerunt, licet nonnulla in hac postrema mea peregrinatione bene sim promeritus.

Quoniam verò in dicta classe fuit P. Emanuel, Gaspar cū fratre Alexio de Almeida: in aula verò Zamorini P. Franciscus Ros & P. Theophilus Mafsi tractarunt de confœderatione inuenda inter Lusitanos & hunc Principem aduersus Cugnalem Mahometanum rebellem capitalemque ipsorū inimicum; videbar mihi Dei fidelium omnium patroni & vindicis gloriam amplificaturus, si hic subiunxero, quæ à dictis Patribus accepi de felici huius belli exitu. Verè enim dici potest, nullam hactenus victoriam à Lusitanis ex hoste partam fuisse, tam gloriosam & Republicæ Christianæ propagandæ tam fructuosam, atque hæc præiens exitit.

Summus belli Dux Dominus Andreas Furtadus de Mendota cum classe Goa ad tertium Decembris discesserat, & decimo quinto eiusdem ad arcem Cugnalem peruenerat; vbi primum eius studium fuit, Regem Banguel & Tainam de Olala inter se discordes & ad arma capeffenda paratos pacificare; neque enim dubitabat, eorum dissensionem plurimum suis conatibus obturam. Deinde in regno Canonor portum fluminis Maim occupare: ex eo enim hosti commeatu non exiguus suppetebat, & iam ter mille sacci orizæ erant ibi exoluti.

Zamorinus de aduentu Domini Andreae vehementer exterritus, probè conscius tum prudentiæ tum robore eius, quamque Mahometanis esset formidabilis: imò ipsius palam dictitabant arcem suam nullius virtute, præterquam illius, capi posse. Quare & animis penè conciderunt, vt primum classis in eorum conspectum venit. Misit eius excellentia mox tres primarios suæ aulae viros ad eum in triremi sua visendum & saluandum, deinde ipse ad tria millia passuum ab vrbe Calcutana versus subiectum mare obuiam processit, eumque magna humilitatis significatione intra nobilissimum tentorium pro consultatione mutua facienda recepit, idque omnibus remotis arbitris, excepto vno P. Francisco Ros, suæ excellentiæ familiaris, verborumque Generalis Præfecti interprete. Is enim tunc paucis quidem, sed efficacibus dictis animi sui instituit exponit, quibusque præsiidiis hostem expugnare cogitasset. Significatum quoque monuit, vt ne facile quibusdam peruersis consiliis, qui cianculum hosti adhærescerent, facile aures daret. seru

sermone absoluto torquem optimæ notæ è collo suo detractum in collum Regis iniecit, donum oppidò illi gratum, quantumuis auro gemmisque ac imprimis armillis in brachio dextro significonustus incederet, vt opus haberet præ defatigatione famuli honorarii humeris subinde incumbere; demonstrauitque Rex confidentiam sinceritatemque prædicti Ducis Generalis vehementer sibi placuisse.

In hoc congressu actum est de præstandis ad maiorem securitatem vtrinque obsidibus. Conuentumque vt Zamorinus de suis assignaret Principem Tanor, & Carnauerum primum regni gubernatorem; verùm cum Excellentia suæ graue videretur tuos amandari Coccinum, hoc est ad locum suorum hostium & rebellium, promiserunt Patres in fidem suam se eorum salutem recipere. Itaque Coccinum missi sunt, vbi & splendidè beneuolentia excepti sunt atque tractati. Cum viserent Collegiũ nostrum, omnia beneuolentiæ & amoris indicia prodiderunt, spectaruntque non sine magna admiratione & ædificatione Confraternitatis Pietatis supplicationem, quæ per Quadragesimam quoque diẽ Veneris cum magno numero sodalium in sua terga sauentiũ frequentari solet. Zamorinus verò pro obsidibus duos habuit nobiles Lusitanos.

Sub idem tempus Coccini rex (causa ignoratur) per Brachmanem quendam litteras dedit ad Zamorinum, ei que consuluit, vt cum Cugnali pacis iniret fœdera, oblataque pacis condiciones acciperet, siquidem tandem futurus esset eius vasallus; cætera eum discere voluit ex baiulo litterarum, qui commonefecit eius Excellentiam, ne fideret Lusitanis, nec facillè intra dittonis suæ fines, locum illis commorandi indulgeret, illos siquidem per speciem exercendæ mercaturæ, in maritimis oris excitare propugnacula, & sensim in ipsa regnorum viscera penetrare.

Verùm probè norat Zamorinus, consilium hoc non promi expeditote cãdido, (erat enim ei rebellis) sed ex mera felicitatis inuidia: Voluit tamè dignitatẽ eius, a quo profectum erat illud, patefacere Patri Francisco Ros, qui suam Excellentiam iussit de Lusitanorum fide esse securissimam, atque ita bonis verbis Brachmanem a se dimisit.

Interea Præfectus Generalis minimè otio se dedebat, sed omnibus neruis necessaria in obsidionem arcis comparabat: quam cum militis priuati habitu, etiam a Zamorini parte, satis considerasset, se deinde ad regem contulit, de que omnibus certiozem reddidit. Quo facto vanam doçuis calumniam suorum, de pa-

rum tuta fide Præfetti erga suam Excellentiam, simulque occa-
sionem habuit consilia varia præfente P. Francisco Rols agitan-
do prospero pugnae successu.

Et quoniam Anoli, Domini liberi in ampla quadam ditione,
Cugnalianæ in altera fluminis parte ad septentriones finitima,
præsidia necessaria hosti subministrabant, Andreas Præfectus ipse
eos conuenit, donisque, promissis, & minis effecit, ut eorum am-
icitiam sibi conciliaret, & ab iisdem quicquid in rem suam oppor-
tunum esset, ut ligna, artifices, & elephantos impetraret, imò ut se
arctius illi deuincirët, tota ditione sua grauissime sub pæna mor-
tis vetuerunt, ne quis vel minimum subsidii Cugnali submitteret,
utque fides promissi constaret, mox eidem Generali Præfecto octo
primarios viros, dictos Gurupos, attribuerunt.

Felici quoque successu proclives quorundam Ducum in arce
hostis existentium voluntates explorauit, quorum duo fide pu-
blica cum trecentis Mauris egressi certiorum eum reddidere, o-
ctingentos qui superessent extrema laborare cum meatu penuria.
Itaque decreuit undique ita arcem obsidione vallare, ut nullum
supplementum inferri in eam possit, misitque eam in rem mille
Lusitanos supra ducentos & duodena millia Navorum, supra al-
ios qui Coccino aliisque ex locis aduentabant. Ac vineis aliquot
magna dexteritate excitatis, quoniam hostis portu catenis terrea
obfirmato omnem nauibus aditum præcluserat viginti quatuor
horarum interuallo, robore militis elephantoiumque se-
ptendecim nauigia in flumen demissa sunt in detrimentum
arcis.

Hoc ipso tempore Zamorinus opus habebat interire se-
cundam solenitatem, quæ duodecimo quoque anno à Regibus Ca-
lecutanis iterari consuevit, in quo omnes iniqua exactiones,
quas Principes eorum feudatarii à Brachmanis vel aliis penitentia
superstitionis nomine apud gentiles honoratis olim extorserunt,
dissoluitur. Zamorinus itaque vel ipse cõpescat iniuriam passis, vel
castigat iniuria auctores. Omnes quondam Reges & Domini Mala-
uarenses solebant huic solenitati interesse, at postquam Coccini Rex
iugum Calecutani regis excussit, tunc ipse cum Barones eius sub idem
tempus, ut illam Zamorini impediunt, festiuitatem eandem separa-
tim celebrat, quæ primam originem trahit à quodam Brachmani
Tanor, qui aliquando de graui scelere falsò delatus, in certum pro-
fugit ad litus fluminis Gâgis, quem circa ista gentilitas Deo loco
habet, eiusque statuam diuinis colithonoribus. Ibi ille, cum aliquot
annos in continua eaque summa vitæ austeritate traduxisset, ac
tandem

tandem defatigatus de reditu in patriam cogitaret, ecce solandi causa se obtulit eius conspectui Gangis simulacrum, vel Pagodes, dixitque se extremo Februarii die in flumine patriæ illius appariturum, effecturumque ut longè lateque exundaret, ac cursum etiam in aduersam partem conuerteret. Ne verò Brachmani vlla in verbis eius suboleret fraus, addidit scabellum vnà cum libro eius, quod tunc idolum retinuit, eodem tēpore in testimonium innocentia ipsius contra cursum fluminis ascensurum. Mandauit quoque, ut omnes Malabarum Reges & Dominos, totumque vicinū populū ad hoc spectaculum inuitaret. Brachmanus accuratè imperata Pagodis fecit; die præfixo omnes inuitati præstò fuerūt, augescere sensim vndas fluminis, & librum cum scabello in contrarium ferri oculis spectarunt. Sic Brachmanes infamiae nota liberatus.

Ad recolendam ergo huius fabulæ memoriā duodecimo quoque anno infinita hominum turba ad confecti huius miraculi locum se effundit. Zamorinus, cum octo dies supra viginti sui laudandi in dicto flumine variorumque sacrificiorum Gangi offerendorū causa consumpsisset, ad urbem reuertit maiestate regia visendus, gemmarumque & margaritarum splendore coruscus insidens elephanto aureis laminis obtecto, & numerosissimi illius populi comitatu circumseptus. In cuius præsentia sublimem conscendit thronum vndique lychnis aureis argenteisque collucentem, & ab aulicis mirifico opere exornatum. Quo peracto aliquot scloporum millia exoperantur, atque interea Rex tertio populo certa defert reuerentiæ signa, & vicissim populus ipsi. Eandem cum regia maiestate deinde cerimoniam reputant Principes & Domini, & populus iterum suam. Hinc in conspectum regis prodeunt robustissimi quique eius gladiatores, & machæris dexterrimè inter se colludunt. His succedunt populi Zamorino subiecti, & ad vauiorum instrumentorum sonitum primarij se versus regem inclinant. Denique regni proceres & se pronos humi ad pedes regios dejiciunt. Sed & elephantem suum illi honorem exhibent. Quo verò tempore hæc fiunt, nunquam rex desertus est à corporis custodibus, nempe iis qui officium vel munus aliquod regium obeunt. In hanc solemnitatem Zamorinus sumptus facere solet vicenorum millium aureorum, Damon verò, ut multo maiorem numerum animarum præcipitet in Tartara, exquisitam cōmentus est fraudē. Ante annos octoginta Zamorinus illius temporis regem quendam vicinū è medio sustulit, hæredi que & successoribus perpetua lege imperauit, ut quoties festa solemnitas agitur,

Submittat aliquot milites, ea cōditione mactandos, vt tamen vitam vsque ad mortem tueri possint. In hac postrema aduersum triginta, qui improuiso irruentes in densissimam mortaliū turbam, ingentem edidere stragem, verū a regis custodibus potius in frustra discerpti sunt.

Voluit P. Franciscum Ros eum aliquot Lusitanis comitari ad dictam solemnitatem, quod diuino potu factum videtur; nam quidam ē familiarissimis iam importunē suggererant, ne expugnationem Cugnalinæ arcis prosequeretur. Ceterū ille nihil horum latere voluit P. Franciscum, qui confirmauit eum nō parum in proposito omnes Mauros regno suo rebelles exterminandi, conuenienter sponcioni antē Generali classis Præfeto facta, idque crebrius tractatum est illorum viginti octo vel triginta dierum interuallo, quibus solemnitas ista perdurauit, nec dubitauit ipse Zamorinus palam fateri, se, si cōsilio Patris desirutos fuisset, ad expugnationem arcis nunquam processurum fuisse.

Adhæc quoties Rex in publicum prodibat, semper secum Patrem habere voluit, ei que dignissimum attribuebat locum. Sed de habitationi suæ proximam ei sedem assignauit assidua militum custodia munitam. Res visa Brachmanis minime toleranda: eū inuiti causa Regis magnum ei & deferrent honorem, atque etiam subinde inuiserent. Mirabantur autem supra modum, eum, si quando incideret in mysteriorum religionis Christianæ explanationem, tam solide ex ipsismet eorū libris superstitionem potius reuincere, & arcanissima quæque sacra ipsorum nō ignotare, eā nulla darent conuersionis indicia.

Inter Brachmanorum sectas vna est, quæ ex instituto nihil pendit omnia idola, colit castitatem in vigesimum vel etiam vigesimum quintum annum, ideoque quotidie omnes eius sectæ uelociter vescuntur medulla cuiusdam fructus, cui nomen caruæ; ceperunt se illius frigiditate ad certum tempus reddi impotentes. Nō abstinere, vt alii, ab esu carniū vel piscium aut vini potu, nec caduera eorum exuruntur. Si quando in publicum procedant, antecedit eos quidam elata voce in clamans (poo poo) id est, via, via Rex iis honorem & reuerentiam defert, non ipsi Regi. Alios uero Brachmanos ferreis caueis inclusos, vultu squalidos, cineribus in capite & vestibis resperfos, ad agendam pœnitentiam. Alios uero spexi partem aliquam corporis sponte adurere. Atque hi omnes, vt ita loquar, sic sunt penitus inebriati vanæ gloriæ poculo, tanquam applausum popularem faciunt, vt equidem sentiam, minime esse Christianæ humilitatis capaces.

Propter

Propter pacem, quæ nunc est inter Lusitanos & Zamorinum, ad dictam solemnitatem Christiani S. Thomæ Apostoli frequentiore numero confluxere, quam alias unquam. Et cum quadam die rex forte transiret ædes nostras, ipsique, quoniam mecum erant, reuerentiam suæ maiestati exhiberent, magna comitate Rex percontatus est, ut se haberent, & paulo post Patri indicari iussit, se æquo animo primarios eorum in conspectum suum admissuros. Illi, adiunctis sibi nonnullis sacerdotibus, pretiosa veste spectabiles non dubitarunt eum adire & consultare. Rex hoc humanitatis officium declarauit sibi fuisse gratissimum, multaque ab iis feliciter est de fidei Christianæ capitibus. Respondebant illi accuratè ad omnia, & ad extremum subiciebant, suam legem prorsus consentire cum lege P. Francisc. maximè quòd nunc Archiepiscopum Goanum agnoscerent pro suo Pastore & Prælato. Tum Rex: Multa, inquit, mihi amicitia intercedit cum Archiepiscopo Societatisque Patribus. Videte modò, qua in re gratificari vobis queam, paratus sum locum vobis ad commorandum tribuere in mea Vrbe Calicut, totoque regno: hisque & aliis beneuolentiæ signis demonstratis, eos dimisit, aulaque Præfecto mandauit viaticum & Nairos dari, qui eos saluos & incolumes in natale riq̃ue solum reducerent.

Perdurante festiuitate, Zamorinus crebrius certiozem reddi iussit præfectum classis, se oppugnationi arcis cupere interesse. ille licet annueret postulatis, hostem tamen crebris æneorum tormentorum ictibus interea fatigabat, ut irruptionem redderet faciliorem, ac imprimis è portu trabes, anchoras, catenas, aliaque impedimèta, quibus obleratus & obstrudus erat, excussit. Deinde, ut cognouit ex Patribus nostris, qui degunt in Statu Naici de Madurè, ab eo magna humanitate receptum Cugnalis Legatum, facientem illi potestatem excitandi arcem in Ramanacor, quod non sine ingenti rei Christianæ Lusitanorumque iactura fieri poterat: deinde quòd eodem loco meridiem versus Cugnales haberet naues ad fugam, si necessitas deposceret, faciendam paratas, decreuit Præfectus munitionem ibidem erectam disjicere, uti & fecit, cum magna strage ipsorum, sed nõ sine sanguine Lusitanorum. Postridie & alias inualere munitiones, prorsus ut adèpta fuerit Moro Cugnali spes præsidii ex statu Naici de Madurè.

Zamorinus denique peracta sua festa & solempni carimonia se applicuit ad Præfectum classis; collatisque consiliis & armis stauerunt, quoniam minore suorum iactura hostis arcem exueretur, omnibus dare liberam ex propugnaculo exeundi potestatem. Egressi

sunt mille, hoc est 300 Mauri & sexcentæ feminæ, tanta mœtia confecti, vt omnes ad commiserationem sui commouerent.

Sita erat arx in peninsula ambitu biporum millium passuum comprehensa, & mari à tribus partibus circumdata, ad mendicem continenti adhærens, vbi duabus munitionibus geminòq; vallo egregiè erat roborata. Prima munitione, in qua 60 Lusitani supra 200 milleq; Nairi occubuerât, facillè nostri sunt potiti, cù aliquot Maurorum, qui resistere conabantur, interitu; nam cæteri in altèram vel etiam in arcem se receperunt.

Quodam die prima luce nuntius ad Præfectum allatus est, Cognalem isto fœdere cum Zamorini gubernatoribus de clancularia fuga cogitare. & quanquam eo loci Capitaneus præf. o effectum cum 500 militibus bene communitis, tamen quia impossibile nō erat ab vno homine per nocturnas tenebras falli præf. o, constituit vnus diei interuallo totam belli fortunâ, nullo suorum cōmunito, terminare. tantùm hortatus ad præf. o obsequendum, quòd quidem illico tota res conficienda foret. Ac mox omnibus Capitaneis cōuocatis mandauit, vt exemplo cù suis quisque ad naves se conferret, ei que dicto parerent, quem ipse omnium ducem & antesignanum nominasset, in obedientia siquidem exacta, celeritate, & ordine sitam esse victoriæ summam. Euocato deinde eo, què omnibus anteponendum iudicaret, separatim ei dixit, vt sitim post commissionem acceptam, quam mitteret cum suo nauulo, cum parte classis ad vnum vallum se applicaret. & si Denegatiam impertiret illud obrinendi, intro se committeret, nec vlla ex causa inde excederet. Idem commisit alteri cuidam Capitaneo, clanculum suggerens qua ex parte irruptionem facere deberet. Ibi verò expugnandos reliquit, vt rem magis arduam & difficilem, arcis muros.

His à generali Præfecto ita constitutis, efficacique oratione milites habita, scapha trajecit ad alterâ partem exercitus Zamorini, in cuius conspectum armatus à capite ad pedes & lecta militum manu stipatus se dedit, vt nonnullas dissidentia reliquias, vmbraeque, quæ contra ipsam & Lusitanos in animo eius remansisse videbantur, abstergeret. Sedulum dehinc & admodum fidem militem cum suo annulo amandauit ad Capitaneum nauis, quæ occupabant fauces portus; & post illum, alterum cum alio nauulo ad ducem nauium versus flumen. His dimissis, perstabam colloquio prosequendo cum Rege haud longè à munitione Maurorum, quos inuadere statuerat. Audit paulo post displotonem classis portum subeuntis, perpendensque moram suam cum Zam-

impedituram, quo minus tempore Capitaneis præscripto
perueniat ad muros, subito se inde nullo etiam reuerentiæ signo
regi dato, vel verbulo enūciato, proripuit, atque cum suo militū
agmine antè ad locum destinatum peruenit, quàm alii milites è
nauibus exscendendi finem fecissent; Tum ingenti clamore cla-
ro effecit, vt momento temporis milites euaserint in muros, & re-
gum vexillum ibi defixerint. Fuit autè ipse de primis vnus Mauri
improvisa irruptione turbati mox terga dedere cum multa suo-
rum clade, cum alii intra arcem se reciperent, alii natatu euade-
re conarentur, ignari flumen occupatum à nostris nauibus.
Transit Præfectus generalis ad vallum supra nominatum, &
in via iussit injici ignes in vicos vel suburbia. Ad vallum vt per-
uenit, nostri, qui iam illud ceperant erectis vexillis suis, Mauro-
rum verò dejectis, & per terram tractis, obuiam læti & alacres
ex parte victoria processerunt. Vnde factum est, vt arx vndique
obsidione cingi potuerit: etsi qui eam tenebāt, vt erat fortissima,
& receptis æneis tormentis instructa, (licet nō admodū magna)
exiguo numero facillè tueri possent. Quare & Præfectus Genera-
lis arctius eā terra mariq; circūvallare conabatur, & cōtinenter
noctu diuque eam verberabat, nullo vicissim ab obsessis recepto
documento. Andreæ Rodriquez capitaneo pila ferrea dentes
anteriores excusserat, quos exspuens perlepidè dixit: Mau-
rus iste profectò præciit me non amplius dentibus illis come-
durum.

Interea Cugnales non destitit summopere admirari vigilan-
tiam, solertiam, & labores infractos nostri Præfecti Generalis; tā-
taque celeritate omnes in angulos circumuolitabat, vt in opinio-
nem veniret eum esse magnum præstigiatorum animūq; gestare
in quatuor corporibus. Alii dicuntur virtute annuli ei ab Archie-
piscopo Goano traditi nullis scloporum ictibus laedi posse. Nec
desuit id temporis Patribus nostris bene agendi materia; anima-
bant ad pugnam milites, confessiones excipiebant maximè egro-
rum & vulneratorum in primaria triremi, quæ conuersa erat in
Valerudinarium. non exiguum quoque laborem impendebant in
pacificando Zamorino cum Lusitanis, cauendūque, ne ad manus
venirent. Neque tamen idcirco Rex quicquam de opinione sua
erga Patres detraxerat, palam contestans, se quatuor annorum
consuetudine satis didicisse, quanta fide & sinceritate omnia sua
agerent: cōtrā verò nō posse se aequè fidere Capitaneis, qui vltro
citòque nūc venirent, nūc abirent. Eandē de nobis opinionem,
quanto maiorem, de nostris habet Præfectus generalis, & alii.

Spolio-

Spoliorum bona parte, præter eam qua flammis absumpta est, potiti sunt Lusitani & Nairi. Multa a Mauris humi abditæ, & ne in effodiendis aliqua nasceretur perturbatio, mandavit binotrinque interuenire, sed ob barbaros gentium mores, & cum Lusitani patriarum consuetudinum ignari erant, sine tumultu res peracta non est. Lusitani enim vnum e Nairis Primarium occiderunt, qui querelam ad Regem detulerunt, sed Rex eos placari curauit, ipseponditque se per P. Rols indicaturum Præfecto generali, vt de percussore meritæ penæ exigantur. ceterum illi majori furore astuantes vociferabantur, se Rege desertos, quandoquidem sua Excellentia Lusitanorum opera potius quam suorum subditorum in ea legatione vteretur, eoque istorum barbarorum rabies progressa est, vt cum Zamorinus dictum Patrem ad se accersiri iussisset, subitò aliquot Nairi a tergo in via Patrem sine machæris adorti sint, & e medio iuxta palatium Principis, hinc Regis, sustulissent, nisi Princeps cum clamore & minis eum e manibus illorum eripuisset; quem tandem apud se detinuit, donec Præfectus Generalis per duos alios Patres, quos secum habebat, vtramque partem inter se conciliaffet, Nairisq; demonstrasset, se ipsos quidem culpæ immunes esse.

Dum Præfectus in diuerberanda arce distinetur, per exploratorem certior redditur, Zamorinum contra fidem datam tradendi Cugnalem viuum vel mortuum in suas manus, vendidisse illi centum millium scutatorum pretio transitum liberum per Statum suum ad alienas terras, non tamen de pactis conuenit adhuc certo constare. Quo nuncio tantopere commotus est Præfectus, vt intra viginti quatuor horas contra ipsum Regem non dubitauerit omnes Nairios exturbare. Incredibili dolore hic cæca affecit Patres, vt ex quo cernebant totius belli ruinam conlecturam, maximè cum Præfectus ad Colloquium à Zamorino reuocatus respondisset, se libenter venturum, si colloquium in futurum in patulo campo manuque armata: armis enim se deere causa suæ æquitatem tueri. Rex recusauit cum armis prodire, satisfacturum se arbitratus, si cum milite suo armato comparet. Vtrinque stabant copiæ, & in medium earum ambo, Rex & Præfectus Generalis, spectantibus omnibus processere. Tum Præfectus clara voce Zamorinum in hæc ferè verba grauiter est astutus. Ego Domine, per gratiam Dei sum ille belli Dux, qui nunc legatos Reges & Principes, nunc deponit, ac etiam capite mulctat, mandat, (quod reuera iam fecerat) & per Christi legem iuro, si Cugnalem tuo fauore vel nutu euadat meas manus, me cum his omnibus

L. ubi

Lufitanis, nullis parciturum laboribus, donec urbem tuam cum toto Calecutano regno igni ferroque excindamus. Quæ verba Interpres oriundus è Ceilano pius & honoratus Christianus, ex Patrum consilio, summa animi lenitate regi exposuit. Verùm Zamorinus, etsi verba Præfecti non intelligeret, tamen ex vocis sono & gestibus facillè coniciebat pectus eius præ indignatione æstuarere: itaque subitò mentem mutavit, & litteris publicis manu sua consignatis promisit se non modò Cugnalem, sed etiam quadraginta Mauros primarios in eius manum traditurum. Addidit, etiam si cum antiqua regni consuetudine pugnaret, personam aliquam tradere alteri, tamen quoniam Cugnales id promeruisset, non esse eum alio loco, quàm rebellis & hostis sui Principis censendum. Ergo ruerunt in mutuos amplexus, sonituque tubarum & fistularum, maximoque tormentorum boatu summæ lætitiæ & gratulationis signa dedere. Zamorinus, cum animaduertisset se in fidis suorum consiliis toties in summas redactum angustias, noluit ampliùs eorum opera uti, sed totum se dedebat Patrum iudicio & voluntati.

Cugnales aduertens arcem tum è nauibus tum ex terra ictibus bombardarum ita conquassatam, ut facillè in eam aditus inimico, quoties collibuisse, pateret, deinde vix in solidum diem necessaria ad victum quotidianum suppetere, cogitavit de ea reddenda Zamorino, salua incolumitate vitæ: cumque eam cogitationem animo agitaret, pòstera nocte somniauit se ab eodem Zamorino traditam Præfecto Generali, uti retulit in sequenti luce sui cubi- culi custodibus, & more Maurorum, neci addictum. Aiunt eù viso illo perculsum ocreas & sandalia induisse, animasse præsidium, ut improvisò irruerent secum in hostem, gloriosaque morte occumberent, at militem respondiisse, nunquam se rem tam stultam aggressuros, id enim non esse aliud, quàm se mactandos & hostili gladio discerpandos tradere. Tunc quidam ex pseudopphetis aduolans eum è turba retraxit, & remotis arbitris multas præcationes supra eius caput recitauit, ac tandem contestatus est, cum nequaquàm moriturum, eo quod nulla fides adhibenda sit in somniis. Interea Mauri ex summa arce poposcerunt sibi fieri copiam audientis apud Præfectum Generalem. At ille præteritarum fraudum versutique & perfidi ingenii Cugnalis probè memor & conscius, eousq; progressionem factam in disjiciendis arcis menibus, ut valida vnus diei impressione obrineri possit, responderi iussit, nihil sibi negotii esse cum ipsis; tamen si cum Rege colloqui vellent, se id ea conditione permissurum, ut legato ipsorù è suis Capitaneis

vnus comes addatur, qui caueat ne cum alio quoquam feruorificuatur. Mahometani conditionem acceptarunt. Bis auditisque ab eius Excellentia; qui mox indicari iussit Præfecto Generali, finem negotio esse impositum, seque sub noctis crepusculum coram relaturum. Quinquam Rex omnia ex superiori amborum congressu habentis suspecta non antè in eius conspectum se dare voluit, quàm per Emmanuelem Gasparem fidem suam obtinisset, se nulla ipsum iniuria affecturum. Missas est Pater postularus, qui metum suspicionemque omnè illi ademit, fidemque & sinceritatem Præfecti confirmauit. Itaque in colloquium uenit est, & post paucos vtrinque collatos sermones Zamorinus cum suis copiis in vnâ partem arcis, Generalis verò in alteram cum suis secessit, relicto in medio amplissimo vig. spacio, per quò obfessi excederent. Ac primo loco quaterni egrediebantur agri, & eodem post eos ordine vulnerati, tum milites exarmati, ac postremò Cugnales, cum Aio, Secretario, & Cinale aulæ magistro, aliisque primariis viris, pretiosa admodum veste amictus, & que machæra, sed cuspe in terram conuersa, instructus. Valeat prodibat impeterrito, quo intimum cordis metum celaret. Zamorinus iussit illi adimi machæram; qua apprehensa, annuit Præfecto, vt mandaret eam accipi, vt & in lauit. Tunc Nairi venientes Lusitani per vim eum abducerent, cœperunt conclamare ad Regem. Sed Rex ilico subiecit, se sponte sua eum tradere in potestatem Præfecti Generalis. Atque ita Cugnales, Cinales, & Secretarius, aliique quadraginta Mauri captiui à Lusitanis abducti sunt, quaternis vel quinis per occasionem tumultus fuga elapsis. Zamorinus etiam atque etiam obtestatus est Præfectum, ne illarumque Cugnali vitam condonaret.

Deinceps Præfectus Regem manu apprehensum in arcem adduxit, ei que Regis Maiestatis nomine (exceptis ancis tormentis, que ex æquo inter vtrosque distribui debebant) omnia, que intra illam erant, consignauit, collaudans eum quòd in fide data persistisset, amicitiaque & confœderationis leges sacras rectèque obseruasset. Ac, vt hoc hominum genus minimis etiam commoda incredibiliter inhiat, dici nequit, quantùm Rex hac liberalitate fuerit recreatus, palamque apparuit, non fuisse vnquã Lusitanorum mentem, vt illi sibi persuaserant, prætextu oppugnandæ arcis verumque confirmandarum voluisse mittere illos sub iugum, & statum eis eripere.

Verùm neque ingratum se diuino numini pro tanto beneficio præbuit D. Andreas Præfectus; nam flexis humi genibus cum misericordia.

is lachrymis & verbis, affectu pio & religione plenissimis, Deo gratias egit, & insequenti sabbatho, hoc est, die 18 Martii, sacrum Missæ in honorem Deiparæ Virginis, cui erat addictissimus, quæque, dum in Præfectum generalem à Prorege nominaretur, in patronam & protectricem classis receperat, solemniter cantari voluit. Quo tempore & in Ecclesiam nostram in suo palatio existentem venit, ut se Domino & Sanctis eius per Litanias tunc rogatum eius à Collegio recitatas commendaret, atque etiam preces & Patres aliquot protectionis comites impetraret. Cum primis autem Sodalitati Marianæ, cuius ipse actu Præfectum agebat, maiorem in modum inculcavit, ut pro felici belli exitu ardentem continentemque cælestes fores pulsarent.

Zamorinus coram Præfecto, omnibusque classis ducibus, tam multa tantaque sigillarim in laudem Patrum Societatis dixit, ut robore suffulsi cogere se inde subducere: nec tamen id regem à semel inchoato sermone deterruit, sed tandem asseveravit fœdus à se cum Lusitanis initum, ac consequenter prosperum extremi belli aduersus Cugnalem exitum, se adscribere Patrum candore & sinceritati. Præfectus non obscure demonstrans, quantopere sibi arrideret tam præclarum testimonium, vicissim magno affectu suæ Excellentiæ commendavit, ut decerneret, nunquam Patres a suo latere dimouere, si amicitiam benevolentiamque cum Lusitanis continuare vellet.

Denique iteratò confirmatis pacis fœderibus, ex æquo tormenta bellica inter se partiti sunt, & solo æquata arce cum suis vicinis, qui ob ædium numerum integrum oppidum adæquabant, vtrinque discessum est, & Rex Præfecto Generali laminam auream, litterarum patentium vice, exhibuit, in qua spondebat, quamdiu Sol & Luna conspicui forent mortalibus, Mauris nullum locum vel sedem eo in tractu futurum, potestatemque esse Lusitanis mandandi omnes, quotquot inibi deprehenderint.

Ingens hominum turba confluit ad spectandum Cugnalem catena vinculum; toto oriente inde ab annis triginta ob res gestas celeberrimum. Nam assiduis excursionibus, Zamorino opitulante, infesta reddebat Indiæ maria: iamque inexpugnabili arcis nido elatus regium nomen usurpare cœperat, & appellare se sectæ Mahometanæ Propugnatores; passimque omnes cum eius publica fide litterisque navigationem suscipiebant usque ad mercatores Lusitanos. Mecham miserat trophæum victoriæ superiori anno obtentæ, nempe effigiem arcis suæ à Zamorino nostrisque obsequiis cinctæ. Amandabat quoque Legatos ad omnes Reges Principesque

cipisque

cipésque Mahumetanos, imò ad ipsum Turcarum Imperatorem cum nauibus Mecham tendentibus, eum certiorum reddens de nomine Lusitanorum in India iam dudum extincto. Quare Mauri vehementer vbique obstupefacti sunt cognito hoc funesto Cingalini regni excidio; imò nonnulli dictorum Principum, qui remoribus ægre credebant, certos homines submiserunt, qui rem totam præsentem explorarent. Ipse verò, quoties coactus est spectandum offerre aliis, suam fortunam deplorabat, & in carcere Goano confessus est, se iusta Dei vindicta in hanc calamitatem coniectū, maximè quòd per ludibrium sacrorū nostrorū aliquando veste sacra, quam Casulam vocant, indurus incelsisset, suisque permisisset vt calice consecrato, ad spūta excipienda abuterentur; ac etiam Christianum mancipium, quod hanc eius impietate coarguerat, è medio tollerent, addiditque ab eò tempore, quo hoc facinus designasset, res suas in deterius prolapsas, donec tandem statu suo exueretur, & Goæ capite multaretur. Obiit autè in perfidia sua obstinatus, nulliusq; industria vel nostrorum vel aliorum Religiosorum potuit ad meliorem mentem reuocari.

Longè secus occasione hac vsus est eius Secretarius & Oeconomus Cinales. Hic natione erat Chipensis, à pyratibus Mauris in adolescentia captus, & postquam Mahumetanæ superstitioni omen dedit, summus Christiani nominis hostis, sic proflus, vt eos peruertendos varia tormentorum genera excogitaret. Verum à Christianorū Patre cognouit, de vita sua actū, monitis Patris nostrorū flexus est ad accipiendum baptismum, vt euadere posset mortē æternā, quē cum Secretario aliq; Mauro primario, nepote Catimussæ, exemplo eorum permoto, piè suscepit.

Cum classe Goam venerat Vniales Carale Zamorini nepos, ad firmanda pacta conuēta pacis cum Protege, iam inita inter Principem suum & coronam Lusitanici regni. Hic, quem a dno sum ex annis superioris anni Vestra Paternitas cognouit, suscepit lacrum lauacrum à quodam Patre nostro, & chrisma à Reuerendissimo Archiepiscopo clanculum in quadā triemi, propterea quòd nondum tēpus esset eius fidem propalandi. Is, durante bello, illustribus exemplis in iis, quæ ad legis nostræ obseruationem amment, fidem suam probauit; ac inter cetera cum nomine Zamorini negotia quædam tractanda cum Patre quodam tūc haberet, occasionem arripuit illi exomologesi peccatorum suorum facienda, idque in publico loco, cum eo ambulando, ne cuiquam suorum sinistre suspicandi causa daret.

Quo iudiu Goæ substitit, exsaturari nō potuit nostrorū hominū

consuetudine, summaque voluptate perfundebatur, videre tantam multitudinem feruoremque recentium Christi Ecclesiarum in ora Salzerana: Vbi Generali illius regionis Praefecto suiq; Natis forte in solemnem quandam supplicationem inciderat, magnoq; dolore se affici declarauit, quod tempore sacrificii Missae cogere- tur Ecclesia excedere, ne ab Ethnicis proderetur.

Quodam die hic Dñs mecum & cum P. Francis. Ros in cubi- culo haud breui temporis interuallo de rebus spiritualibus mo- doque Malauares ad fidem Christi aggregandi verba fecit; cumq; demum ei offerrem perbellam effigiem Agni Dei in cera expres- sam, nixis eam genibus accepit, & magna deuotione exosculatus est, promittens se e collo usque ad finem vitae gestaturum.

In digressu suo hinc per Calicutum effecit apud suos, quantu- nis gentiles, vt eleemosynam subministraret pro cruce apud Ma- lauares defixa. Et benedictionem suam Dominus noster iis imper- tit, vt salui ad suos reuenterent, nam e binis nauibus sociis, alte- ra prorsus a fluctibus hausta perit, altera, quae uehebat Procura- torem nostrum de Calecut, sic conuulsa est vi tempestatis, vt vix vectores incolumes reddiderit. Atque haec occurrebant scribenda de missione ad Zamorinum.

Quod ad ceteras attinet versus Meridiem institutas, eae non sine aliquo fructu cursum suum tenent, & spem vberioris frugis atque etiam victoriae contra difficultates omnes promittunt. P. Stephanus Britonus Rector Collegii nouae terrae, ex ordinatione Reuerendissimi Archiepiscopi, vna cum S. Thomae Archidiacono, superioribus diebus totum illum Archiepiscopatum visitauit, ae- demque iidem cum fratre Ioanne Matia Campori, (vt sub finem dicitur) qui breui tempore linguam Sorianam assecutus est, iter instituere ad populos, dictos Maleas, quorum Rex scripserat, eos ad Christianam religionem aspirare. Noua residentia in vrbis An- gamala dicti Archiepiscopatus Metropoli felices habet successus post reditum P. Antonii Toscani, qui ob dissensionem inter Lusitanos & Malauarum regulos orta coactus fuerat inde discedere.

Adhaec in regno Porcano magna spes est processurae nouae Re- sidetiae, quod perbenigne & humaniter Rex Patres nostros ibi tra- cter, & Goanis res suas commendat. Addictum esse rei Christia- nae, tribus argumentis didicimus. Primum est, quod Patribus ple- na potestas facta sit excitandi templa, & cruces in quavis regni parte deigendi. Alterum, quod omnibus liberum sit, Christianis initiati factis, sine vlla suarum dignitatum vel officiorum, quae gesserunt, iactura, vel obligatione ratione baptismi suscepti abi-

quid soluēdi; quod idē cōcessum est veteribus Christianis S Thomæ, eiusdem subditis. Tertium est, vt iuxta Ecclesias nostrasque sint neque construantur Moscheæ Mahumetanorum, nec gentilium delubra, aut Synagoga Iudæorum. Quartum, quod Patres possint cum sociis necessariis per totum regnum excurrere, & quamuis urbē vel terram, etiam tempore belli, intrare. Quintum, quod nulli in hoc regnum aditus sit Episcopo vel Prælato, nisi approbatus sit a Pontifice Romano & Lusitaniæ Rege: & si forte Schismaticus aliquis vel alius se opposuerit Prælato de Serra, Rex promittat ad talem puniendum præsidium brachii secularis.

Mauri è regno Porca, in cuius portu verus domicilium habet, consilium inierant de interimendo P. Francisco Fernandez, Christianorum in urbe S. Thomæ Parocho, & linguæ Sortianæ Magistro, sed frustra. Nam Rex patefactis coniurationis indicis iugata Nairós de quingentis trucidari iussit, & habitationem eorum solo æquari.

Ecclesiæ in ora Trauancorana nonnullam turbationem percellæ sunt propter bellum, quod inter hunc Regem & Naicum de Madurè exarsit, qui Naicus cum ultra caput Comorini procectus fuisset, ille copiis suis longè supra illum eductis coegit eum retro cursum cōuertere vsque ad Coulanum: quanquam ab ambobus Principibus semper nostrorum ratio habita est. P. Prouincialis eos hoc anno cum omnibus Christianis, quorum curam habent, præsentia sua non parum solatus est. Inuit enim partes illas omnes vsque Tutucurin: reliquum committens viderum P. Emmanueli Vegæ, nempe oram Coromandellæ, & Nagapatan, vsq; ad Bisnagā; nec enim per vires corporis poterat tam remota & incommoda itinera conficere.

In Nagapatan commorantur è Patribus Nicolaus Leuatus & Ioannes a Costa, toti ciuitati gratissimi, ad cuius salutem diuinitus destinati videntur. Nam cum occasione cuius curulitam sub meum aduentum morte defuncti, ciuitas tota in duas factiones contrarias discessisset, nec dies vllus abiret, quo non septuaginta octogintave fistulæ ferreæ in obuios exonerarentur, cum multorum latione vel interitu, placuit denique diuinæ clementiæ gratiam impertiri Patribus nostris, vt pro suo zelo & prudenti cōmuniibus autores essent, quo positis discordibus armis animisque in solidam concordiam & pacem conspirarent. Reliquis ministeriis nostris quoque suus constitit fructus P. Leuatus lingua Tamul conciones habet ad gentiles, & crebrò cum eorum litteratissimis colloquia & disceptationes instituit, quibus conuicti pascuntur.

tim viam sibi parant ad regnum Christi.

Ex nauibus hoc anno in portum Nagapatanum, orientis celeberrimum inuectis, appulsus est & iuncus è Sina, vnumque nauigium Iapponicum, quos omnes, vt Pater scribit, nostri rudimentis doctrinæ Christianæ imbuebant; vt primo quoque tempore sacris aquis abluerentur; & iam nauarchus iunci solenni ritu in nostra Ecclesia baptizatus erat.

Habemus & aliam sedem nouam in Chistapatan, vbi P. Alexander leni suarum concionum initio multos Christo adiunxit, atq; inter eos ipsum Adigar, id est, Praefectum loci. Verum, quia Colgana Naici de Gingi subditus sua tyrannide dictum locum turbabat, Pater, ne causam daret grauioribus incommodis, se recepit in Vanapatan urbem Naici, ibiq; incolæ illi præter Ecclesiam iam fabricatam domiciliū & alia necessaria attribuere. Sed cum Naicus, misso ad Chistapatan idoneo militum præsidio, satis Colgana fastum retuderit, poterit P. Alexander cum P. Emmanuele Campello suo socio inibi tuto hæere. Itaque suo discessu nõ modo illam residentiam nõ dissiparunt, sed magis corroborarunt, ac præterea hanc in Vanapatan luctifecerunt. Quamquam haud multo post, vt rumor percrebuit de Naico veneno sublato, P. Alexander & P. Emmanuel Vega, qui illac iter habebant, parum fuerint securi, nauisque qua vehebatur P. Vega bis terve à pyratibus tentata fuerit, licet Dominus semper liberauerit eum præsidio fugæ ipsorum, nec tamen sine internecione aliquorum. Missio verò Bisnagana Emmanuelis Vegæ iam nominati, Melchioris Cotigni, & Francisci Riccii cum vno fratre, omnino felices progressus facit, & Regem habet fauentem, vt vestra Paternitas discere poterit ex sequenti epistola Regis è Canarano idiomate traducta in Lusitanum.

Rex regum & Magnus Dominus, Eques equitum, Ouencatepati, id est, Rex post Deum, &c. P. Visitatori Nicolao Pimeta, &c. Litteræ R. V. mihi magnæ fuere voluptati. P. Emmanueli Vegæ, Superiori Patrum hic degentium in regia mea vrbe Ciandegri, locum ædificandæ Ecclesiæ & habitationi idoneū adsignati, ac pro annuo vectigali, vnde se comode sustinerent, terrâ Elamur S. Thomæ vicinâ, paratusq; sum eos, qui huc venerint, honore debito omnibusque humanitatis officiis prosequi. Ad hæc potestatem illis dedi vbiq; legem Dei annunciandi, meisque subditis permisi, vt Euangelio Christi nomen datent, nullum ea de causa discrimen adituri. Goæ putò nõ ignorari, quãto amore Lusitanos prosequar, & cogito breui annulam aliaque munera per meum interpre-

tem ad Proregem mittere; sicut R. V. illi poterit indicare, ut illa inter nos amicitia conseruetur. Cetera particularia scribit Vega. Hucusque epistola Regis Bishagani.

Subjiciam hic epistolam P. Melchioris Cotigni, de dictæ missionis progressu. Quoniam P. Vega distinctur inquisitione Collegii S. Thomæ, Ciandegri tres tantum versamur, P. Franciscus Riccius, Frater Alexander Anglus, pictor, & ego. Iam doctrina Christiana cum catechismo in linguam Badaganam est translata, & Alexander absoluit picturam trium S. Regum & B. Maræ cum puero in brachiis, in binis tabulis, Regique oblata est utraque, qui eas cum reuerentia recepit, & inter preciosissimas suas res deposuit. Tertiam quoque, quæ est de descensu Christi ad limbum, propemodum perfecit. Placeat diuinæ maiestati, ut aspectu considerationeque horum mysteriorum ad perfectam aspiret notitia veritatis. Tam familiariter cum fratre agit, ut cum inter pingendum præsentî Regi diceret, se non habere sat colorum, ille statim centum aureos attulit, & in manum eius indidit.

In conuersionis negotio patientia opus est, donec Dominus ostentem gentem tam cæcam luce suæ fidei collustrare dignabitur; interim pro officio nostro omnem lapidem mouemus in cordibus emolliendis; soli Brachmani horum gentium pseudodidacalæ conatibus nostris perinaciter obstant, eoque damno maximo, quod potentia, auctoritate, & professione sanctitatis (sunt enim idolorum sacerdotes) multum in vulgus valeant, imò in illorum regni gubernatio quasi incumbit (nam è quatuor Constitutus status tres sunt Brachmani). Hi tanquam amici Principibus sequeuntur, hi fastos nefastosque dies annunciant, & licet in rebus naturalibus verum dicant, in aliis tamen manifestè hallucinantur.

De Solis Eclipsi, quæ 10 Iulii anni huius 1600 incidit die Luna sub meridiem, cognouimus eos hominibus persuadere, cum accideret, quando Draco, quem illi inter signa cælestia annuntiant, mordet Solem aut Lunam, atque ideo Rex aliique ob dolorem & mærorem cibo omnique potu toto die abstinuerunt, incenses: O miseros nos, quoniam Draco deuorat Solem.

His similibusque fabulosis commentis Brachmani ad præterea execrandas quasdam superstitiones. Superioribus diebus in vrbe Prepeti tribus passuum millibus à Ciandegri distantia celebrarunt festum Pagodes vel Idoli Perumal in notuarum eius memoriam. Quod concursu tot exterorum vndique confluentium itrequentatum est, ut oblatio illius diei summam ex-

quarit 20000. millium scutorum; solemnitati interfuere Rex & Regina cum aulica familia & populo vniuerso. Vrbique castos remansit solos Delauaius eius gubernator cum parte militum. Circa 24 horam Pagode vel idolum in praegradi carro triumphali deportatum fuit a decem hominum millibus: & quāuis sub mediu noctis durante omnino processione imber de caelo cecidit, qui Regem a prosequendo itinere deterruit, tamen per vnum adhuc miliarium & dimidiatum delatum est, & tandem suo loco restitutum. Luna praeterita celebrarunt & vaccarum solemnitatē, nam suum autē nominatum Perunal credunt Vaccæ filium, quare omnes vias plateaeque vsque ad palatium regium licebat videre refertas hoc genere bestiarum. Obstupesco profecto, homines ceteroquin ratione & iudicio tanto, quanto Rex aliique Principes viri sunt; praedicos, tam terribis & belluinis distineri erroribus. Confido prorsus, si Dominus noster dignabitur huius Principis mentem luce sua caelesti illustrare, subditos facile eius exemplum imituros, multo que ardentiores tenaciorēque in vera religione futuros, quam nunc sint in falsa & superstitiosa.

Rex pergit in dies maiore nos amore & benevolentia prosequi, & postremo in lite quadam nata inter Lukitanos civitatis S. Thomæ, & suum Delauaium, concessit quicquid postulauimus; nam P. Vega Rectorique illius Collegii ampliam potestatem dedit dirimendae controuersiae, conciliandique vtramque partē, quae & magna cum omnium approbatione perfecerunt. Cum quoddam die ad eas nostras transiret, percontatus a nobis est, vnde nobis de suo aduētu cōstitisset; nam prodieramus extra fores, honoris deferendi causa; vultuque hilaritate & serenitate declarauit sibi hoc officium nostrum pergratum fuisse. Aeque lenior est in delinquentes, & dicitur apud subditos despicitur; vbiq; regnum obtinet perniciosa & effrenata licētia, quae intelligi quadatenus potest ex subiecta narratione. Miserat magnus Mogor ad hunc Principem Legatum, cum variis muneribus, maxime insignium equorum. Haec munera magna parte, cum vno equorum optimo furto, sublata erant a quodam regis subdito. Nulla autē poena alia turpissimum hoc facinus multauit, quam quod per litteras adduci iussit caballum, & caetera ablata munera, eaque cum vna gemma dono dedit Legato, qui eandem dedit nobis, cum trīginta dies hospes noster fuisset. Cognoscit Legatus ille P. Xaueriu aliosque Patres nostros, qui degant in regno Mogor, & quodam die admodum honorifice de illis locutus est, narrauitque quanto loco essent apud Magnum Mogor; & respondit Rex, se in hoc genere nulla ratione ei cessu-

rum. Opinio erat regem noluisse aures præbere Legato, & mita-
ta repudiasse: eo quod didicisset ex suis quibusdam Ducibus, regi
Mogor non esse fidendum: cum siquidem subiugatis iam tribus
Maurorum Regibus, Abdenagran, Idalcan, & Massulapatan, pro-
ximè ad regnum Bisnagense excidendum progressurum. Verum
respondit Rex: Regnum meum est in Dei manibus, is solus imperare
potest, ut mihi adimatur; at ego non desistam illud tuis pa-
viribus, iamque apud animum meum constitui, nunquam Mau-
rorum pedibus osculum infigere. Itaque postero die Legato an-
diectiã fecit, & fertur nobile munus ad Magnũ Mogorrenis illurum.

Mensibus elapsis fama vulgabatur, Regem hunc moturi bel-
lum Naico de Tangaor, dicto Astapanatico: verum ille paulo post
excessit è viuis, cadauere eius cum trecentis concubinis, ad hono-
randas eius exequias, combusto; quæ libentissimè iuxta disaboli-
cam cæca gentilitatis superstitionem in flammam insilierant. Ita-
que nec prætextus de reuocanda magna vrbe Gingi ad suam obe-
dientiam, successum habuit. Nam Christapanaticus eius Dominus,
qui Reuerentiam vestram, dum illac iter faceret, tanta beneuo-
lentiã excepit, cum nunc è veneno hausto æger decumbat, addere
non potest Rex, vti natura clemens & misericors, ut bellum illi
quarumvis rebelli, indicat.

Cum verò delectum militum agat, multosque Dominos & De-
ces regni ad aulam euocet, coniecturam multi faciunt, cum pau-
latim se comparare ad defendendum regnum suum contra pe-
tentiam Magni Mogor: nec dubito, id a Deo permitti, ut longius
religio Christiana propagari queat; & iam indicia præstitit, ut
nam Tenegodã Præfectus in Olala, atque etiam Trimalaru, qui
vocant se nepotes & hæredes Bisnaga. In hunc enim motum scri-
bunt: MAHAMANDA, Lespara, Ramarraiu, Trimalaru, Do-
minus & Princeps magnus mittit has ad Patres. Pectori subre-
tem gerò epistolam, quam R. T. ad me dedit. Maiorem in modum
recreabor, vbi te saluum incolumemque ad hanc urbem meam
Sirangapatan aduenisse cognoro: in qua tibi commodum locum
Ecclesiã, domicilioque, atque etiam annuos redditus (eo pag-
dorum (monetæ genus est) attribuiam, aliisque multis officiis &
beneficiis cohonestabo. Ita iuro per Riami Ragannata, & per pe-
des Patris mei Ramarraiu. Quod superest, exponet meus Lega-
tus Veniat R. V. nulla interposita mora. Idem paulo post eodem
tenore scripsit, vehementer vrgens, ut isthuc veniamus. Iam ce-
torem reddidi P. Prouincialem. Enixè rogamus R. V. quoque, ut
consolari dignetur hunc Dñm, atque etia Tenegodã supra me
minam.

minarum, cuius status vergit ad eadē oram; in qua quidem idioma Canaranum ordinariē vsurpatur, tamen Bagadanum quoque suū vltimū habet, & optimē intelligitur. cuius laus Deo aliquā peritiam consecuti sumus, nec est nostrū quisquam qui non paratus sit ad profectiōem illam suscipiendam, vbi obedientiē placuerit.

Nobilis hæc & populosissima vrbs Ciandegri sita est in monte, in cuius parte editiori eminet oppidulum bene munitum. Familia principes in ea sunt, Brachmanorum, Raius, & Cietins, opinanturque suū idolum Perumal primos produxisse in lucem in capite, secundos è pectore, è ventre tertios, reliquas verò familias in pedibus. Brachmani quibusdam suis ritibus nō obsecrē declarant, se originem ducere a dispersione duodecim tribuum, librique eorum, dicti Samescretan, vidētur quodammodo nostris sacra Scripturæ libris respondere, quamuis ab eis & peperam intelligantur, & deterius explanentur. Brachmanorum vnus mihi dixit, Deum sola cogitatione hominē cōdidisse, & ipsi eum appellant Adimum, dictique S. Prophetarum, vtuntur. Breuiter simul atque animaduertimus similitudinem aliquā esse dogmatū cū nostris, capimus eorum errata discutere. Quando se conuincī sentiunt, excipiunt: Et nos vnum Deū vobiscum colimus, referendo in illum honorem omnem, quem aliis deferimus. Vehementer sermocinationes nostras verbis probant, etsi occultē, quoad possint, fructū missionis interuertere conentur, & Regem ipsum à nobis abalienare. Re ipsa comperimus, verum esse R. V. monitum. S. Apostolum Paulum verbis illis, *Ostium apertum est magnū: mox adiecit, & aduersarii multi.* Nihilominus Dei O. M. orationūque vestrarum ac Societatis vniuersæ præsidio cōfisi, nequaquam animum despondemus, nec despōdebimus, etiam si inferi ipsi conatibus nostris obluētentur.

Habemus hic Ecclesiam satis percommodam, quam die Circumcisioni Domini nostri sacro pereleganter exornauimus. Prædie varios ignes, nunquam ab istis gentilibus visos, excitauimus. qui curiositate permoti ingēti numero confluxere, dicentes: Eamus ad visitandū Dominū, nōnulli ante ingressum se inclinabāt, alii post ingressum pronos se humi abiciebant, alii quærebant, quid manducandum daremus Christo, & veritate cognita exclamabant: Pagodi nostri nihil sunt præter inuenta & commenta Brachmanorum. Sigillatim autem adolescens quidam sic est cōmotus, vt ad pedes se abjecerit, nec finē verū Deū cōfiteī & idolū Perumal abominandi fecerit. Magno sanē nos solatio afficit, &

fiduciam corroborat nostram plurimum, quod in exemplo hocce
diuinæ Majestati magnus numerus suppetat animarum præde-
natarum. Hucusque epistola P. Melchioris Contigni.

Sequitur missio Bengala, de cuius initiis superiori anno ad Pa-
ternitatem Vestram scripsi, nunc verò describam eius progressum,
patria que statum, & quæ preparatio sit hominum ad sacrum do-
prium, conuenienter iis, quæ Patres nostri inde renunciant.
Ditio hac a finibus regni Ramu, vel certe à portu magno vice
ad Palmerinas, ultra portum paruum ad nonaginta patet passuum
milia, quæ secundum longitudinem efficiunt miliaria sexcenta.
Occupata fuit primo ab ipsis Bengalibus ritu gentilitio, postea vero
à Mauris Patanis, inter gentiles mixtis & educatis, in potestatem
redacta. Qui imperio malis artibus patto diuturno tempore per-
fructi non sunt. Nam vicini Mogores bello contra eos motu Ti-
rannum eorum cum omnibus primariis enecarunt, cæteros et-
turbarunt. Regni deinde gubernatio duodecim virorum commissa
arbitrio, qui secretissimo inito fœdere Mogores sibi subiecerunt,
& hodie Domini sunt potentes, maxime ille de Simpur, & de Cā-
decā, ac supra omnes Maafudalim: verum quia nouem illorum
sunt Mahumetani, plurimum retardatur conuersionis negotium.
Finitimus est Bengala, & ex parte in ea dominatur Rex, nomine
Arracan, Lusitanorum amicus, quorum nonnullis in sua diuice
& statum & reditus attribuit. Hos nonnunquam sacerdos aliquis
quasi longius profecturus inuisit, vt sacrum Missa illis faciat &
Sacramenta administret. ceterum hoc modo egre satisfacere potest
necessitati eorum spirituali, cum opus habeant pastorem haberi &
vigilanti.

In hoc tractu non desunt lacertæ magnitudine pares crocalle-
lis & tigribus, carnis humanæ cupidissima, quod nemo facile
credat, nisi qui viderit. Ad ripam maritimam sexaginta milia
bus persequuntur nauigia, vt si quis fortè exihat in litus, euolu-
festim discerpant. Nocturnis quoque horis insiliunt in naues, qua-
de re commemorabo quiddam notabile, quod accidit dum nos
versamur in Bengala. Cum Æthiops quidam seruus somniasset &
à Tigri abreptum, nocte postera se abdidit iuxta proram naus qua
vehabatur, rogatus à Domino causam cur id faceret, commemo-
rauit somnium. cuius veritatem illa ipsa nocte euentus probauit,
nam omnibus dormientibus tigris in nauem insiluit, cæterisque,
qui erant plures quam triginta, intactis è foramine proræ secun-
dum latus miserum Æthiopem extraxit, & abstulit.

Felicitior fortuna fuit alterius, qui dum in nauigio haud longe à
litore

litore remoto consistit, hinc a tigre illinc è flumine à crocodilo inuaditur. at quo successu? Tigris, vt alteri auertat prædam, nimia velocitate vltra hominem derata, & in extremitatem nauis impacta, directò in fauces crocodili ruit, vnde factum est vt vtriusque belluæ rictum euaserit.

Bengalenses, dici nequit, quantopere tigres reformident, & ob metum variis nominibus indignant, nè si propriam illi nomenclaturam tribuant, continuò dilacerentur. Caterùm mirè se prudentiæ diuinæ virtus hic se prodir, dignata est enim create bestiolam, catelli magnitudinem non superantem, quæ conpectam semel Tigridem, mox aggreditur, & latratu suo in fugã conuertit, vt hominibus a quæ atque aliis animantibus tempus sit abdendi se in latebrã. Vnde frequenter contingit, vt aliquot dies cibo omni destituti fame contabescant.

Verùm, vt ad institutũ redeamus, Bengalã missi sunt, vt ad V. Paternitatẽ scriptum est, P. Franciscus Fernandez, Dominicus de Sosa, Melchior Fonseca, & Andreas Boues ad pacificandum Euangelio ostium, solandosque simul & spiritaliter iuuandos Lusitanos, qui us in locis sacramentorum administratione sunt destituti Cuius missionis non pœnitendus extirrit fructus. Diuino enim numine propitio Principes Gentiles inibi omnia humanitatis officia nostris derulere, victũ in diem necessarium suppeditarunt, locu excitandis Ecclesiis & domibus adsignarunt, facultatẽ diuulgandi Euangelii Christoq; per baptismũ aggregandi dederẽ amplissimam. Mandatu hinc habent, vt eo loco maxime sedẽ stabilem figant, vbi vberior conuersionis se offert melle, sic vt duo continenter ibi hæreant; reliqui suis temporibus ad alia loca, vbi fructus alicuius spes sit, nonnunquam concedant. Ac apparet sanè, si operariorum copia suppetat, multis locum fore Residentiis, siue spectemus Lusitanorum pietatem, qui operam suam addicãt, siue gentiliũ propensionem, siue denique bonum apud vtrosque societatis nomẽ & famam, quæadmodum Paternitas vestra intelligere potest ex epistola P. Francisci Fernandez Dianga data 22 Decbris anni 97.

Superiore proximo anno, inquit, è nauibus digressus mansi cum P. Dominico Sosa Diangæ, hoc est, in statu Emmanuelis de Matos, in portu Ciarigan, ad quem appellere solent Indicæ naues. Vbi confessionibus Lusitanorum audiendis, aliorumq; Christianorum Indianorum operã dedimus. Non exiguus fuit numerus, nullus abibat dies, quò non multi communicarent sub Missæ sacrificio, quod in adibus nostris faciebamus. nec enim vlla erat

in ea ditione Ecclesia, licet multi magno seruore vrgerent, & subitò aliqua excitaretur, & liberaliter necessaria omnia offerret. Cōsecutę sunt in momēto restitutiones, quod in Bēgala miraculò loco ducitur. Sublata sunt inueterata & publica offendicula. Cū verò ante Quadragesimam confessionibus audiendis finis imponi non posset, egoque ciuibus in Siripur operam concionandi tempore quadragesimæ addixissem, reliqui hic P. Dominicū Sofam. In Siripur autem verba ad populum habui omnibus Dominicis, festis, & feriis sextis, Collegii Goani more, quę res, vi noua in Bēgala, mirificè omnibus arridebat. Supplicationes a multis in sua terga defauientibus, pręuentibus adolescentulis condita veste amictis, instituebantur. Exomologes fiebant non modò a vulgo, sed etiam a primariis & aliis ex Badel. Quod autem ad conuersionem attinet, vitio gentis meoq̃ue, vtpote idiomatis ignaro, parum effectum est. Mauram tamen opulentam & honoratam feminam baptizauī, & adolescentem quendam optimæ indolis, ereptum cuidam, qui iniustè eum tanquam mācipium possidebat. Quodam die curriculò me conuenit alius, indicans quendam in publicam agere in publica via; curauī ad me deportari, qui simulatq̃ue sacris aquis perfusus est, animam reddidit Creatori.

Reuersus in Siripur, intellexi Regulum in Ciandecā, dicitur Raja, grauitè ferre, quòd eo non rediremus ad quem placandum necesse fuit dimittere P. Dominicum Sofam, cuius aduentus incredibilem voluptatem attulit bonis Lustranis iam de aduentu nostro desperantibus, & confessi sunt quasi omnes.

Mauri Pataui de Ciandecā occiderant primarium Lustranum cum sociis quatuor vel quinque, Raja, cuius Capitaneus Lustranus fuerat, omnes eius facultates obrulit Patri: sed cum nollet eas acceptare, Rex arbitratus id fieri dolore cædis factū, conatus est eum placare verbis amore plenissimis, atque etiam omnibus argumentis impellere ad eas saltē pro Ecclesię redditu acceptandas. At Pater tandem ei persuasit, nō posse eo modo a Christianis, multo minus à religiosis, citra grauē Dei offensam alienas facultates recipi. Quo exemplo Rex maiorem in modum fuit adhibitus, & subiunxit, se de iis facultatibus nihil nisi ex cōsilio Patris acturum. Quod autē de nobis tā bonam habeat opinionē, non aliunde proficisci existimamus, quam quòd animaduerrat in nobis neque esse studium cumulandarum opum, neq; duplicem in tractando & conuersando animum, & omnes testimonium pascim perhibeant puritati integritatiq; Societatis. Ad domicilia erigenda locum nouum nobis designauit, opportuntorem priore, quod

erat intra Mauros situs, eoque amandavit operas & omnia ad officium necessaria. Omnia Lusitanorum negotia remittit ad nostros, quibus semper præbet audiendam secretam, cum tamē aliis omnibus, quæcumque tandem occasio se offerat, præbeat publicè.

Mense Octob. ad me scripsit P. Sosa, necessariò mihi excurrendum ad Ciandecan pro rerum nostrarum statu apud Rajam stabiliendo, quandoquidem certum illis mutationis periculum impenderet. Ego etsi statuissem me conferre Diangam ad excipiendos Patres receter ex India appuluros, tamē quia videbatur mihi sat teporis ad utrumque præstandum suppetere, me in viam dedi versus Ciandecan. Verbis R. V. exponere vix possum, quantum solatii ex mutuo conspectu ceperimus post semestrem absentiam. Raia de meo adventu certior redditus, mox per primarium Brachmanum me ad se vocavit. Sequenti die cum P. Dominico cum conveni, meque magna veneratione & benevolentia suscepit, & post varia colloquia intulit, nostræ legis mandata, a P. Sosa sibi exposita, suo iudicio consentire cum sua lege. Respondi, id fieri non posse. Subiecit Raia, cur verò recitate, quæso, vestra mandata idiomate Bègalano. Ego dixi: Primum mandatum esse de vno solo Deo colendo & diligendo, in quo certè dissentitis a nobis, quia vos gentiles plures colitis Deos. Hi verò, inquit, non alio loco apud nos sunt, quam apud vos sancti amici Dei, quem haud renuo esse vnum tantum. Tum ego: Nos non offerimus sacrificia sanctis, nec eos cultu divino afficimus; at vos vestros Pagode colitis tanquam Deos, eisque litatis ut Diis. Conviectus ad alia sermonem flexit. Deinde iussit in conspectum meum, quoniam id desideraram, venire Principem, filiolum suum puerum vndecim vel duodecim annos natum, eoque data opportunitate regulum rogavi, ut pro suo insigni erga nos favore permitteret quoque Principi subscribere nostris patentibus; nos siquidem post ipsius excessum cupere in hærede & successore cōtinuare amicitiam semel cum sua Excellentia contractam, quod cum verbis humanissimis indicaret se magni facere, puer totus latus subscripsit. Quocirca Lusitani aliique non dubitant affirmare, rebus nostris ad aliquod tempus abundè satis prospectum. Quo tempore commoratus sum in Ciandecan, Raia libenter me conspexit. intimus est P. Dominico Sosa, qui mihi scribit, cum per occupationes quodam die alloqui eum non posset, suam Excellentiam sequenti die ad Ecclesiam purgandi sui causa, intelligendique si quid postularer, concessisse.

In Sitipur repereri litteras P. Melchioris Fonseca Diangæ datas, quod cum P. Andrea Boyes pervenerat. dumque ego me paro ad

eos visendos, ecce in grauem incido morbum: quo a Patribus cognito, ipsi contra ad me confestim aduolarunt, tamen que ex opinato congressu subortum gaudium est, vt penè ex morbo respirarim, potuiq; vnà cum ipsis proficisci Dialcan, vnde Capitanus Emmanuel de Matos cum aliis Lusitanis erat discessurus, ad videndum Regem Arracan, ex Pegu paulo antè reuertim.

Hic præpotens Princeps donauit Lusitanos quasi toto Carigan, portu maris per celebri. Capitanus voluit me sibi ad euenus comitem, vt deducere posset ad Regem, locumq; & annum comeatum pro aliquibus hominibus de Societate impetrare. Verùm ex superiori aegritudine tantum de consuetis corporis viribus erat detractum, vt non auderem me illi inueni committere. Quare Hieronymus Monterus amicus noster, homo zelosus, & optimo loco apud præsentem Regem, hanc prouinciam in se suscepit, & litteras fidei testes, quarum beneficio fida que relatione omnium, qua à nobis referenda acceperat, sua Excellentia cepit erga nos affici, & in hanc formam respondit: Altissimus & potentissimus Rex de Arracan, Tiparas, Cacomas, & Bengale, Dominus Regni de Pegu, &c. vobis Patribus de Societate Iesu.

Epistola tua magnam mihi attulit voluptatem; aduertit enim refertam esse sermonibus religione in Deum plenis, accessit monumentum Emmanuelis de Matos & Hieronymi Monteri de donis & dotibus tuis. Gratissimum mihi facies, si huc te cogitauerit locum deligendum Ecclesiæ, aliisque adificiis excitandis idoneis. fas erit tibi baptismi tui sacramento instrare, quotquot Christiani castra migrare voluerint. Id libens & volens tibi concedo, & etiam annua stipendia ad tolerandam vitam spondeo, ac Datum in Arracan, & sigillo meo regio firmatum. Misit postea hec certos homines, qui opportunum & perbellum locum, futura labore designarent. Omnes affirmant propter hanc donationem Regis eius Excellentia incumbere prouidere nobis de necessariis in portu Carigã, ac in urbe Arracã. Quare P. Andreas Boes & ego certò decreuimus diuina opitulante gratia eò profecti ad agendum eî gratias, & Societatis fundamenta in illo regno, si amplior speretur Dei gloria, iacere. P. Melchor de Iôica post aduentum nostrum in Diagam, discessit per Citandem iuxta R. V. mandatum, & dum iter facit per Bacala, Lusitanos & Portugaleses cum aliis Christianis accensu desiderio obtinendi sacramenta, quo sacramenta accipiant, (nam anni integri labantur, antequam vel vnũ venentur) curarunt, vt in conspectum Regis adducerentur. Is sanè & libenter Patrem vidit, & honore omni pro-

scriptus est, ac etiam litteris patentibus, quas hinc subijciam, subscripsit.

Ego Rex Bacalá potestatem facio Societatis IESV Patribus hactenus in regna Bengalæ admissis, & aliis quotquot venerint, Ecclesias erigendi in ditone mea vniuersa, & annunciandi veri Dei legem; omnesque ad Christum, quotquot potuerint, trahendi, citra fortunarum, officiorum, vel dignitatum quas gerunt, detrimētum; immo omnem honorem, fauorem, & beneuolentiam deferam illis tanquam subditis, mandaboque omnibus regni præfectis & dominis, vt cum omnibus nouellis Christianis idem faciāt. Etsi quando ex Patribus cognouero quēpiam huic meo mandato non obsecundasse, seuerè sciat se multandum.

Optabam quidem ante nauium Indicarum discessum Bacalá iter facere, vt accuratius omnia præsens indagarem, perfectamque informationem R. V. transmitterem, sed fieri non potuit. Hactenus enim expectandum fuit responsum à Rege Arracan. De P. Melchioris à Fonseca aduentu in Ciandecan iam cognoui. Magnò honore & humanitate exceptus est ab illo Raia & populo. Magnā adiuuam partem offendit absolutam, atque etiam Ecclesiæ, in qua diuinum officium peragi poterit ipso festo nominis IESV; quo sanctissimo nomine, vt R. V. mandauit, eam quoque appellabimus; eo quòd sit prima omnium Ecclesiarum in Bēgala: Superest nunc, vt illi eis prospiciatur de operatiis necessariis, ardentèque Domino tam nobilis vinea commēdetur. Dianga, 22. Decēb. anno 1599.

In alia epistola P. Melchioris à Fonseca, 20 Ianuarii anni 1600 data ex Ciandecan, hæc leguntur: Ante digressum ex Ciatigan rationem profectionis meæ R. V. reddidi, quidque actum esset vsque ad digressum; nunc persequar narrationem vsque ad aduentum meum in Ciandecan, vbi nunc versor cum P. Dominico Sofa. amboque toto pectore exultamus tam felicem nobis contigisse sortem in has partes veniendi, confidimus enim Domino Christo auctore & adiutore vberimum nos laborum nostrorum fructus, cuius præclara se iam dedere initia, cum singulari R. V. totiusque prouincie consolatione, ex hac vinea collecturos.

Mense Octobri relicto Ciatigan transiui Regnum Bacula, ad Præfecti aliorumque Lusitanorum, qui biennium sanctissimorum Sacramentorum administro caruerant, preces. Diuinaque prouidentia factum viderur, quòd, dum loco P. Francisci Fernandez nondum è morbo confirmati eundem mihi fuit ad Arracan, ipse in lectum dejectus sim; & valetudine recuperata subito abierim in

Cian-

Ciandecan, vt Societas in hoc itinere lucrum faceret nouæ Reipublicæ in regno Bacala. Nam vix in illud pedem inculeram, cum Rex (qui octauum annum, licet prudentia superet ætatem, nõ excedit) me ad se accersiri iuber, pariterq; comites meos Lusitanos. In ingressu aulæ, vbi me prestolabatur, nobiles omnes & belli Duces mihi affurrexere, & misellus Pater iussus est a rege in magnifica sella iuxta Regem & Socii mei in aliis vicinis assidere. Post multa salutationis officia percunctatus est à me, quò iter instituissem. Respondi ad Raia de Ciandecan socerum futurum Excellentie vestræ; sed quia Domino placuit, vt per regnum Excellentie vestræ profectioem dirigerem, non potui hac occasione prætermittere officium visendi illam, omniaque Patrum Societatis officia deferendi, firma spe fretus, tuam quoque Excellentiam officium patefacturum regno Christi, Christianisque Ecclesiis adhibendis.

Respondit Rex: Hoc ipsum summo opere desidero, ob eximias laudes, quas hactenus de vobis audiui. Et mox litteras patentes dedit, ac ad duos de nostris alendos stipendium annuum assignauit. ego autem ingentes ei gratias egi. Post actas autem Domino Deo gratias ob prosperum negotii exitum, post confessiones necessarias, quæ ex anno præterito restabant, auditas, post decessu aliquot Christo per baptismum adiunctos, in viam me deduxit. Ciandecan cum magno Lusitanorum aliorumque Christianorum solatio. Indicaui enim illis, P. Franciscum Fernandez cum socio suo breui eò venturum, ad excipiendas pro proximo Paschate eromologeses. deinde mense Maio R. V. eò missurum Patres ad Resistentiam inchoandam.

Iter a Bacala vsque in Ciandecan tam iucundum est & amœnum, vt nunquã viderim amœnius; campi cernuntur variis irrigui fluminibus, ripæ verò ipsæ fluminum pulcherrimis decorantur arboribus. ex vna parte numerosi decurrunt ceruorum greges, ex altera iungens vaccarum turba pabulatur. omitto agros ex omni tractu mos, arundineta calamis mellifluis redundantia, crebra apertis arboribus examina, simiarum de arbore in arborem saltus, aliisque id genus spectacula, quæ viatoribus magnum afferunt voluptatem. Neque desunt tigres & crocodili, qui carne humana satunde vel incuria vel culpa nostra vescuntur. Visuntur & in siluis rhinocerotes, sed hactenus nullum vidi.

In Ciandecan, quò 20 Nouemb. appuli, à P. Sosa & Lusitanis, qui non sperabant se amplius me visuros, omnibus caritatis officiiis exceptus sum; nec minore vel honore vel amore a nostro Rege

ia, cui gratissimum fuit munus malorum medicorum pulcherri-
 morum a me oblatum, quæ nunquam in his locis erant conspe-
 cta: atque haud scio an à Principe Christiano plura maioraque
 venerationis & humanitatis demonstrari potuerint indicia. Ut in
 conspectum venimus, continuè assurrexit, ingentiq; reuerentia
 & comitate nos recepit. Vehementer miratur colì a nobis casti-
 tatem perpetuam, atque hinc ferè nata est summa illa de nobis
 existimatio. Postulauimus ab eo per amplum quendam locù, no-
 stris ædibus vicinum, ad catechesin ibi tradendâ gentilibus, Chri-
 stianosque excipiendos, & mox petitioni nostræ assensit, litteris
 in eâ re parentibus obliuatis: mandauitq; gentilibus, quamdiu
 locum illum incolerent, soluerent vectigal omne regiû Patribus.
 Ecclesia, nomine I E S V appellata, quæ nunc ibi recens extru-
 cta est, ad aspectum peruenuit est & ampla. In festo Circumcisio-
 nis auxilio Lusitanorum ornata fuit splendidissimè, cõfessi sunt
 & sacro epulo pasti Christiani omnes cum Lusitanis, vt participes
 esse possent indulgentiæ plenariæ, quæ iuxta priuilegium Indicû
 omnibus Indiarum Ecclesiis ineunte anno cõcedi solet. Pridie &
 marutinis festi horis variis & artificiosis ignes fuere excitati, mul-
 taque aenea tormenta in gentilium confusionem disposita. Eodẽ
 die Rex mandauit nobis significari, se velle nobis loci antè dona-
 ti possessionem tradere: itaque sub vesperam cum aula tota venit,
 cõfecto à suo palatio vsque ad nostras ædes itinere per mare ho-
 rari omnino quatuor. Antè ingressû in Ecclesiã detraxit calceos.
 ingressus autè nulla ratione adduci potuit vt in sella federet, sed
 recubuit humi in tapeto quo gradus ad arã erant constrati. ibiq;
 haud modico tempore hærens, minutissima quæque percûstabat
 tur de iis, quæ in altari erant expressa. Promisit se magnificû tem-
 plum ædificaturum. Adiit & ædes nostras, extructas loco amœ-
 nissimo, & in scalarum ascensu conuersus ad Lusitanos, qui eum
 comitabantur, ridendo dixit: Quid me vultis fratres? iam sum Ie-
 solita. Postremo die & Princeps venit spectandæ Ecclesiæ causa,
 nec minùs quàm Pater recreatus est: arbitror paucos in his partibus
 esse gentiles, qui nõ eã inuiserint, ornatus & elegantia fama pel-
 lecti. Durauitque continua frequentia multorû milliû hominum
 in decimum quintum vsque diem. Nonnulli in ipso ingressu dice-
 bant: Domine tu solus es verus Deus, alii a Deo implorabant gra-
 tia, vt in reditu suos ægros offenderet sanatos. quidã poplites fle-
 stebant, alii humi procûbebant adorâtes Dominû nõdû cognitû.
 Quãobrem spemagna ducimur, Dominû suę gratiæ luce illos breui
 illustraturum, & e tenebris infidelitatis erururû. cuius principium
 iam

iam factum est, nam aliqui sacrum baprisma sibi imperiti et
postularunt. Nec dubitamus per exercitia caritatis in futuro no-
fodochio futura accessionem magnam ad gregem Christi secu-
zuram. Utinam Deus per suam misericordiam nos dignos faciat
ministros. Ex Ciandecan, 20 Ianuar. anno 1600.

De rebus Pegu eiusque excidio scripsi P. V. annis proxime.
Nunc recensebo, quid P. Franciscus Fernandez commemorat de
quodam regno Peguano, dicto Martauani. Vnde intelliget P. V.
ranti imperii vastationem magnam occasionem præbuisse nostris
in illas partes vocationi Martauanum regnum finitimum est ho-
tissimis regnis Tanassari, Tangoma, & Tangu, cum quo benedico
fluminis magni & nauigabilis crebra commercia habent Tartari
& Sineses. Regnum verò Martauani fertile quidem est & valde
amplum, sed nunc æquè ac ipsum Pegu desolatum est per deum
à Rege vicino de Sion mota; qui magnam partem Martauanorum
medio sustulit, multaque adhuc milia eorum delirescunt in siluis
oberrant in mōribus, qui metu hostis nō audent in publicū pro-
re. Regi naturali binæ solū vel ternæ supersunt munitæ vides, sed
non tanto militum præsidio firmatæ, quod satis sit ad auertere
Sioniorum excursions. Fertilitas huius regni inde liquet pro-
test, quòd quotannis triplicem proferat messem; nec mirum
quia semina omnia frumenti, leguminum, aliarumque frugum
quocunque anni tempore in terram iacta ad maturitatem perue-
niunt. Solum Coccinum & Malaca h. nc in singulos annos impo-
ta naues dictis frugibus onustas accipiebant. Sylva præterea ma-
lis medicis, Malsilicis, ficibus, pyris, & aliis variarum arborum fru-
ctibus plurimis & sapidissimis abundant. Herbae fere omnes o-
doriferae & medicinales. prætermitto flores & rosas. Tanta
quoque lignorum suppetit copia, ac picis, ut quotannis vici-
nae naues maximæ, quarū vsus est in Oceano, inde cōferantur.
Fontibus deinde & riuulis optimarum aquarum tota pæctia abun-
dat. Abundat etiam carne ferina, & omnis generis domesticæ ac
arundinibus saccharo refertis. Nec desunt fodinæ aurariae, argen-
tariae, ærariae, ferrariae, & plumbaria. Pyroporum aliorumque
pidum pretiosorum affatim est. Ob commoditatem amplius
portus omni tēpore cum regnis Tangomæ, Coccini, Negapatæ,
Massulapatan, Bengala, Reitauari, Tanassari, Tufulan, Dacca,
& Malaca negotiantur.

Vrbs, quam Martauani Rex vult dono dare Lusitanis, fortissi-
mis muris & altissima fossa versus terram circumdata est, cuius
ædes facillè ad formam Europæarū reuocari queunt, societasque nobis

locus destinatus est, in parte urbis eminentiore, quæ speciem præbet arcis, multis intrinsicis instructus domiciliis, hortis, fontibus, arboribus fructiferis, aliisque amœnitatibus, atque hæcenus appellatur Collegium S. Pauli. Capucini Patres suum quoque foris locum habent in valle solitudini eorum valde conuenientem, amœnissimam & feracem: quemadmodum paulatim habebunt & aliæ religiones, præcipue autem Xenodochium misericordiae, quædo pars urbis piis & publicis habitationibus assignabitur. Nulli domus deest puteus aquæ dulcis cum suo hortulo. In summa, valde probabile est, totum hoc regnum breui nomene daturum Christo: quandoquidem inter gentiles haud aliæ audiuntur voces, quam, Eamus ad Collegium Patrum, accedamus Ecclesiam matris Dei Iesu, visamus domum misericordiae. Et quando versantur in dictis locis, videntur sibi iam esse in Ecclesiis & domibus Christianorum & religiosorum. Cælum eius regionis tam temperatum est, ut incolæ vix norint, quid sit infirmari. Mores habent natura simplices & placidos, eximie caritativarum gentilitiarum, familiarissime conuersantur cum Lusitanis, & magnam propensionem declarant ad cõplectendam fidem nostram, ac usque ad religiosos suos, dictos Telapomones, ingrediuntur Ecclesiam, crucibusque & Sanctorum imaginibus reuerentiam exhibent. Multi eorum doctrinam Christianam addiscunt, & discretè omnes fatentur, se non alia de causa in sua lege persistere, quam quod desideretur Doctores legis veræ. Princeps declaratus & iuratus regni hæres ingressus aliquando in Ecclesiam oscularis est altare, & conuersus ad effigiem crucifixi, dixit: Tu Domine es meus verus & vnicus Deus vester. O quanto gaudio iudicarem, si nunc aliquis Patrum adesset, qui me sacris baptismi aquis tingeret! Sed sanctè promitto me id facturum, ac in pignus promissi dedit Antonio Corrae de lemos magni pretii Chrysolithum. Idem promisit è primariis viris vnus, dicens: Vbi nunc est aliter aliquis, qui mihi hos rescindat capillos, & mecum omnibus meis subditis baptizet? Hic cum suspiriis ex inuicem corde profectus Ecclesiam egressus est. Cæterè optimè idioma Lusitanicum, ac crebro in colloquia inducit sermones de rebus diuinis. Nemo ambigit, illa ducenta milia hominum, quæ nunc delitescunt in montibus & montibus, vbi cognorint se ab vrberum dicta sufficiens posse ad arcendum hostem habere præsidium, in ditionem boni principis concessuros. Quem prorsus confidimus successurum Regem Bankhalao suo suo iam decrepito, maximorumque thesaurorum fore hæredem. Quinquam ille palam asserat cum quodam pio animi sensu, se non aspirare ad alias opes & thesauros, quam eas.

ites per sanctum baptisma cumulandos: atque vt illud quam crif-
simè fieret, enixè obsecrabat Lusitanos, vt se perducerent Goom.
Nunc iudicent huius relationis lectores, an negligi debeat occa-
sio tam bene merendi de Ecclesiæ propagatione in illis locis. Hic
mercatores inuenient auri, argenticque, & gemmarum pretiosissi-
marum satis, imò omnia quæ per multos terrarum tractus cum
summo labore & vitæ periculo cõquirere solent. Hic religiosi, &
omnibus zelo Dei ad conuersionem infidelium inflamatis, vber-
rima & quidem matura animarum messis parata est: nec aliud re-
stat, quàm venire ad colligendum fructus in vitâ æternam. Huc
usque epistola P. Fernandez.

Ad idem regnum Pega Bengala missus est P. Andreas Bovero
occasione, quàm P. V. ex eius epistola inteliget data Martii de
28 anno 1600. Scribit itaque in huc modum: Iam V.R. intelligi-
superioribus mensibus Bramam regem Peguanum, a copiis regi-
duorum Arracan & Tangu cognati sui arcè obsessum, cum videret
se obsidionem diu sustinere non posse, tradidisse se in manu
Tangu, qui vt homo fraudulentus, & duplicis animi, ei caput pro-
sciendi iussit, pariterque reginæ. Pari inhumanitate læuit in nepo-
tem Principem Pegu ex indignatione, quòd in summo discrimine
Bramam parentem deseruisset. Postea Tangu ingenti festinatione
contendit ad Peguani arcem, in qua latitabant thesauri tantis,
vt ad deferendum modò aurum & gemmas vix sexcenti elephan-
tes totidemque equi suffecerint; taceo de argento carereoq; me-
tallo, tanquam de rebus nullius pretii. Rex Arracan, hoc tempore
absens, intelligens contra pacta conuenta Regem Tangu pro se
omnem thesaurum abripuisse, & se incio exercitum milium fe-
cisse, ad prædictam arcem, dictam Macao, accurrit, cõscriptis in
bellum omnibus sui regni Lusitanis ad inuadendum Regem Te-
gu. Quare Philippus de Brito, omnium Lusitanorum in Bengala
locupletissimus & potentissimus, ac Regi Arracan carus, iussu
precibus petiuit aliquem è Patribus sibi adiungi. Visumque est P.
Francisco Fernandez me adiungere. Itaque ad 25 Februarii anni
cum eo conscendi, & quindecim dierum spacio attingimus portum
Sirian, omnium facile principem in Pegu, & sedecim vel octideci-
cim miliaribus à Macao remotum. Est planè, mi Pater, lecturi-
mis dignum spectaculũ, fluminum ripas, inuisitis aliisque arbori-
bus fructiferis conspicuas, nunc videre aurarorum templorum
aliorumque nobilium ædificiorum ruinis & parietina obrutas,
vias & campos caputibus ossibusque miserorum Peguanorum,
partim fame, partim desperatione, partim hostili gladio castratis.

lato Regis mactatorum plenos, ac deinde in profluentem iactorum tanto numero, ut omnem nauium cursum cadauera aggesta imhabeant. Omitto incendia terrarum, totorumque populorum interuentionem ab hoc sanguinario, & omnium, quotquot a condito orbe extiterunt, crudelissimo Tyranno factam. Verum de tanta tragedia non potest succinctè aliquid scribi. Vbi tempus opportunum suppeditauerit, integrum de ea re texam commentarium, nisi aliud R. V. videatur.

In hoc portu Siriano etiamnum hæreo, expectans occasionem conueniendi Regem de Arracan, qui nunc facit finem ex arce Martao tollendi argentum a Tanga relictum, cuius pretium excedit unum millionum valorem, exceptis tormentis æneis, quæ multa & rara in eâ arce remanserant. Rex Sion & Iangoma frater Peguani magnis coactis copiis ex improviso inuasere regem Tangu, animoque eripiendi dictos thesauros arctissima obsidione cinxere. Rex Arracan, hac re cognita, haud satis secum statueret potuit, quid consilii capesseret. Rex iam dictus Sion, in itinere ad obsidendum Tangu instituto in regnum Martauani irruptionem fecit, sed bis cum suorum strage repulsam passus est. Verum non ideo animum despondens, redintegrato exercitu, mandauit duos è suis Capitaneis propter negligentiam & pusillanimitatem in lebethes oleo feruenti plenos demergi, ac deinde terribi in Martauanos impressione facta victoriam reportauit regno subacta.

Hac usque rex de Arracan est Dominus Pegu, etsi non sit eorum, qui bello perire, vel qui abditi latent in syluis, aut ad montes confugere; portumque Sirianum Philippo de Brito commendandum tradidit, ut Peguani fugitiui per fugium suum habeant sub Lusitanorum patrocinio, quibus propter commercia magnam adferet quaestum.

Arcis ædificatio procedit, & in manu est Philippi, hominis sapientis & copiosi, speramusque breui ad culmen perducendam. Prorsus optat à me R. V. certiore reddi, de Residentia nostrorum ibi ob gentilium conuersionem erigenda; quæ quoniam iam quadam tenus à Lusitanis pender, existimantur non fore difficiles, in auxilio salutari ab aliis capessendo. Quod si Societas non poterit Residentiam illam acceptare, aliorum religiosorum auxilium imploretur. Videat R. V. quid expediat, præsensque negotium de nouas Residentias Arracanam & Ciatigan Domino commendari curet. Siriano, 28 Martii, anno 1600.

Dum in scriptione huius epistolæ versor, epistolam accipio
H Hh 2 à P. Ste-

à P. Stephano de Brito Rectore in Vaipicota, de missione sua ad
populos, dictos Maleas. Ita autem scribit Coccino ad 13. Octob.
anni 1600.

Hoc iunio mense certiore reddidi R. V. de mea & fratris
Ioannis Mariæ Campori ac Archidiaconi protectione instructa
ad Maleas, tantopere à Reuerendissimo Archiepiscopo exoptata
nunc breuiter commemorabo de eius successu. Coccino ad diem
Iunii vigesimum, & 26 eiusdem Cugnatem Perumal dictori po-
pulorum Regem conuenimus; qui respondit nobis se liberè pro-
missis, hoc est patentibus literis subscriptione manus suæ firmatis,
satisfactorum: & paulo post misit gubernatores duos ad nos
forium nostrum, qui de nostra protectione agerent. Saueat
ipse se illis adiungere, sed dum se ad iter parat, ecce primoci-
pius Maleas adsunt, qui ad eum visendum, oblato duorum co-
phantorum munere, aduentarant. Rex deinde vocauit nos, & dixit,
gratum sibi fore, vt antequam ad montes veniamus, sacri-
ptissimi aquis primarij quique ad baptismum iam parari iuberentur,
eosque catechesi Christiana imbuendos nobis contingerent.
Nonnulli quidem nouos istos catechumenos conabatur
sancto proposito abstertere, & speciatim Mauri comminiscerentur
illos à nobis conspurcatum iri spero, aliaque huiusmodi re-
rum tandem ministri illi dæmonis egregiè, vt alias, pudentes
sunt; quando nimirum conati sunt ipsam missionem impedire,
significantes Regi, Principes finitimos grauitè tulisse datam po-
testatem faciendæ missionis, ac imprimis Regem Frugui, qui
comminatus fuerat se cursum fluminis, qui per regni Maleas re-
gnum defluebat, auersurum. Verùm Rex risit, & respondit, se ma-
ioris damni loco ducere, fidem semel datam non prætere, quam
decursu fluminis priuari. Taceo, Brachmanos, more suo, matronas
que & Principem filium gladium distinxisse contra nos, & tamen
ille constans in sententia persistit, omnesque a se reiecit, quod in
Gentili Malauare est admiratione dignum. Nos igitur viuentes,
quo diutius cunctaremur discedere, hoc maiores exurgere debent
cultares, octodecim Maleas satis instructos baptizauimus, & cum
gubernatore vno regis digressi sumus, qui ob inualecudinem non
potuit nobiscum iter prosequi. Archidiaconus, fatigatus ex itinere
nouem milliariorum in montibus per continuos imbre factos,
in Cancierapalli Christianorum loco nos est præstolatus. Nos
verdè iter nostrum quod erat quadragiata quinque millium passuum
suum per montes vsque ad locum assignatum fabricandæ Ecclesiæ
sumus prosecuti, vbi offendimus duos ex primariis viris superstitio-

minatis, Dominum Alexium & Dominum Stephanum, qui vehementer gauisi sunt de nostro aduētu. Initium datum est Ecclesie, auctoritateque gubernatoris, & duorum Christianorum tyronū, aliorumque Maleas intra 10 dies proeecta est existimatione longius.

Magna deinde crux defixa est, nullo tamen festo, licet ita decretum esset, celebrato ob causam hinc subiectam: Mauri quidam in Cancierapalli cum animadverterent à nobis fabricari Ecclesias, & erigi cruces in ditioe gentilium, Regi de Tacantute nuntiarunt, Regem Porcanum Lusitanorum amicum & hostem suum cum Perumal conspirasse contra ipsum, copia data Lusitanis evertendæ acis in Periatu, quæ iam tunc edificabatur, & pro qua communienda tormenta bellica iam fundebantur. Quare, præter alia damna, aditus videatur intercludendus omnibus, qui ex Periatu merces in eius regnum deportarent. Quare relatione ira successus Tacantute mox scripsit ad Perumal, quod si potestatem faceret Lusitanis excitandi templi in Periate, se quinquaginta Nairos submissurum ad illud evertendum, operariis quoque omnibus manus præcisurum. Archidiaconus de tota re nos commonefecit, obtestans ut cōfestim opus inchoatum desereremus, nec amplius Barbarum regem irritaremus. Caterum nos magno animo progressi sumus, & baptizatorum parentes, coniuges, & liberos, cumque Maleas instruere in doctrina Christiana perreximus, ve quam primū ad salutare lauacrum perducerentur. At quia gubernator dicto nuncio ita perturbatus fuit, ut necesse fuerit iterum agere cum rege Perumal, cōmendatis Deo in sacro Missæ novellis plantulis, ex montibus non minore fastidio & labore descendimus, quam antè ascenderamus vsque ad Cancierapalli, ubi Archidiaconus nos expectarat.

Pluuia siquidem fuere continuæ, traiectus per flumina & torrentes periculosus, viaticum denique exiguum. Perumal, ut rem conuocavit, molestissimè tulit, acriterque Gubernatorem increpauit, quod mandatis non paruisset. Ego, inquam, ac quæ sum Dominus, dictionis meæ, ac Tacantute suæ. Deinde re ipsa semper declarauit, quæ fide & amore cum Patribus ageret, inuitauitque nos ut secū ad montes reuerteremur, ac se presente in Maurorum aliorumque aduersariorum despectum perficeretur, quod volebamus. Ego vero gratias eius Excellentie egi, excusans me ob meam sociorumque defatigationem, & nimiam viarum asperitatem, rogauique ut per Gubernatorem defectum nostræ absentie suppleri curaret. Respondit: Patres utamini commoditate vestra; ego tamen vobiscum.

vobiscum vel cum alijs Patribus, quando cunque huc venierit, in propria persona venire volo, & de haecio vestro facere satis.

Ad extremum inuisimus Regem de Porca, eumque collaudauimus maiorem in modum, quod Mahometanos eius regno turbasset, ac sub 22 Augusti Coccinū redimus, binis scilicet mensibus & medio post discessum ex hoc Collegio.

Haecenus intellexit R. V. successum missionis Maleas, punit stat ut non nihil de moribus rationeque viuendi huius gentis scribamus: Colore conueniunt cum reliquis Malauares, in eorum caeuas villulas in montibus, domicilia humilima argilla inculta. Comptior elegantiorque vestis eorum est, talaris cento, Maurū more. E collo & auribus multum auri pender. Ornatu uxore contenti sunt. Armorum loco vsurpant arcus, sagittas & nonnulli fistulas ferreas & macharam. Maximam terrae partem ignauiam relinquunt incultam. Primarium & ordinarium eorum exercitium est venatio elephatorum, quos capiunt in profundis ferobibus. Nulla inter eos furta aut latrocinia, & idcirco dumfiras procedunt, ad ium ostia non ocludunt, nos certe admittimus, cum in ascensu montium parulas villas offenderemus, nec vllum tamen hominem praesente in iis deprehenderemus. Valde arte varia instrumenta musica pulsandi, fistulas, tibias, & parua tympana. Quaeque domus vel villa habet suum Padara, id est gubernatorem, cui ad nutum reuerenter obsequuntur omnes. Idolum apud eos extat idolum, sepulchra duntaxat maiorum suorum in magna veneratione habent. Utuntur veneficijs & fascinoibus. Non dubitamus plures esse inter eos superstitiones, sed in tanta temporis angustia non potuimus omnia explorare. Coccin. 15 Octob. an. 1600.

Missionem ad regnum Camboiae, cuius Princeps proxime electus an. 1600, ut V. P. scripsi, sacerdotes de Societate experierat, intermissimus, ut locū daremus, quem admodū debemus, S. Dominici & S. Francisci Patribus, qui dicunt hanc prouinciam sibi esse tributam. Itaque nos later, quis sit illius regni, duorumque montium, Sion & Achen, status, quo ad praedicationem Evangelicam. Camboia exterminati sunt omnes Lusitani, eo quod cum Iapanis eō ex Manilia Philippinaru delatis inuisissent Mauros Malaj Camboiani subditos: licet enim prima impressione Mauros cogassent, altera tamen cum armati Mahumetani rediffere cedere coacti sunt, paucis quibusdam nauium beneficio elapsi. Quo tempore è tribus religiosis in eas partes tendentibus euasere. Quotid tertio nihil cognosci potuit.

IN INDIA ORIENTALI.

894

In regno Sion similis exorta tempeſtas coëgit religioſos eò a mandatos reuerti Malacam . cuius illa cauſa fuit, quòd Luſitanus quidam aurificem regi cariffimum trucidaffet. quem & Rex candentibus forcipibus laniari, ac in lebere oleo bullienti pleno torreri mandauit. Eodem ſupplicii genere duos vel tres alios Luſitanos, qui famulo cuidam ſuo vulnera infixerant, excruciauit: cum tamen, vt referunt dicti religioſi, perbenigne conſueſſet totam nationem Luſitanorum tractare. Et quia eorum Superior dictum homicidam occultarat, mandato tyranni prius ille captus eſt, eideq; generi mortis adjudicatus, niſi reũ in manus iuſtitie traderet. Quo audito Luſitani exiſtimarunt eum, licet eſſet eorum nauarchus, tradendum. Sic liberatus religioſus paulo poſt cũ duodecim vel tredecim Luſitanis auſugit.

Rex Achen Maurus eſt. Vbicunq; verò Mahumetani imperiũ obtinent, nullus conſtat opera noſtræ fructus. Colit nihilominus amicitiam cum Luſitanis, & nuper legatum miſit Goam, indicatum Viceregi, quòd præterito Septembri anni 1599 Acheni binas naues Hollandorum in portum inuectas malè multarint, alios mactando cum eorum Capitaneo, alios in vincula conſpiciendo, quorum nonnulli Mahumetani facti ſunt; alii verò miſi ſunt Malacam vel Goam, vbi à noſtris in religione Catholica inſtruitur. Hoc de miſſionibus in Collegio Malaceni deſcribetis.

Quod verò attinet ad res in Iaponia & regno Sinarum glorioſe geſtas, exponendum relinquo annuis illius Vice. prouinciæ ordinariis, ex qua Procurator Romam iam altera vice miſſus eſt P. Agidius dela Marta, ſed iuncus, quem ille conſcendit, Nuni de Medoza, an eiquã Macaum appelleret, vt creditur, fluctibus hauſtus eſt, nullo relicto naufragii veſtigio.

Maluccum bis noſtri proſecti ſunt. Semel P. Chriſtophorus de Vega cum P. Vaſco di Cugna, ad viſendos Patres Chriſtianosque illorum curã commiſſos, qui ob inopiam rei familiaris ſatis affliguntur, ac præterea perſecutionem pariuntur à Mauris, Luſitanicæ coronæ hoſtibus capitalibus. Diſceſſit dictus Pater Malaca ad 20 Auguſti in mioparone, cuius Præfectus & Officialis viã tenente extraordinariam, ad abbreviandum nauigationis tempus in integrum penè annum, quòd fecere in gratiam P. Chriſtophori, qui tunc Malacæ Rectoratũ deſungebatur. Summo enim cum amore complectebantur, & tam liberaliter neceſſaria ei ſuppeditarunt, vt etiam in reditu annonã ſufficeret. atq; ita noſtros Moluccenſes non opus fuit plus quàm oportet onerare. Tidore attigerunt 20 Nouembris, quo P. Ioannes Ribellus, erat morti

proximus, qui & triduo pòst morte defunctus est, secutus P. Antonium Martam, qui 15 Augusti è viuis excesserat. atque ita mota illa residentia vnum tantum fratrem coadiutorem reliquum habuit. Dici certè non potest, quantum detrimentum capiat officia Christianitas totaque prouincia ex obitu tam piorum & exemplarium operatorum. Mortuus est præterea Antonius à Costa frater, qui in seculo ducem belli egerat, & in Societate fructuose vitam summa religione traduxerat. Cum classe regis Bacian, quæ sepebat ad succurrendum Lusitanis, percommodè P. Ruzgerus Conradus Laboa, vbi degebat, translatus est Tidore, vt ibi colloqueretur cum P. Christophoro, qui visitatis Ecclesijs, commendatisque suo comiti P. Vasco, donec aliunde prospiceretur, ad secundum diem Martii Tidore discessit, & breui Amboinum peruenit, vbi Superiore Malucci aliosque de nostris saluos & incolumes inuenit. Et quanquam ipse parum integris esset viribus, tamen infirmitatem suam illis deesse passus non est. communicandis, iuxta officij rationem, non semel consilijs, de promouenda re Christiana, & omnibus caritatis officijs exhibendis: quãquam inibi Christiani parum haberent, quod agerent cù bonis Patribus, qui quotidianis calamitatibus haud secus, quàm in igne aurum, probabantur. Deniq; vela facièdo ad 15 Maii, portum Malaceniensem tenuit diebus 30. & visitato Collegio per Goam cum P. Sebastiano de Sexas discessit, verùm sic exagitatus varijs casibus atque periculis, vt secum deferre voluerit oleum sacrum, donec Domino placere eam ex hac vita euocare ad æternam requiem, sicut & in itinere experiret. Nauta vectoresque omnes eius doctrina & exemplo vehementer sunt recreati & edificati, eiusque obitus ob eximia dona & virtutes vniuersam prouinciam non parum contristauit. In archipelago Maluccensium proximè superiore April. misi P. Georgium de Fonteca, Andream Baptistam, Barthol. Danielè, & Matthæum de Brito fratres. Vtinam salui eò perueniant, & ytramque arcem Amboini & Malucci ab hostium incurfione immunem offendant.

Fecit hæc prouincia quoque missiones suas ad cælum, non inferiores iam dictis, si virtutes exemplaue spectemus, quæ nobis imitanda reliquerunt. Numero certè longe illas superauerunt, nam præter iam nominatos, Deus ad se euocauit P. Laurentium Mexias, Odoardum de Sande, Balthazarem Moreiram, cum fratre Iaponio in Sina. In Piscaria P. Ioannem de Salanoua, excellentem virtute virum, & gratia concionandi, idiomate Malabarico & P. Henricum Hâriquez, omnium illorum Christianorum Patre Cocini verò P. Gabrielem de Oliueira, qui audiendi facultate tantum

Ab multa in illa vinea adita pericula destitutus est, licet idcirco à laboribus supra vires ætatemque perferendis nō abstinerit, pauperum enim curam sedulam gerebat, eruditeque & feruenter cū magno spiritu verbum Dei annunciabat. Adhæc P. Antonium Vegam, qui, quoniam studii Theologici tempore sanguinem exsperat, eò valetudinis recuperandę causa amandatus erat, multaque virtute eximiisque ingenii dotibus pollebat.

In Salzeta obitu P. Antonii de Costa iacturam fecimus discretissimi concionatoris in lingua Brachmana, ardentissimi que in conversione gentilium operarii. In eodem Collegio excellit Pater Antonius Monterrate, qui exantlatis multis laboribus comissus erat tãquam in asylū quietis causa. Sed placuit Deo breuillimum euocare ad veram requiem & mercedem sempiternam. Multum ille operę posuerat in vinea Domini, primū in Lusitania, speciatim autem Vlyssipponæ tempore dirę pestis, quæ anno 1599 ibi grassata est, vbi fundamenta præclara reliquit monasterii S. Marthæ, quod hostie censetur in totius vrbis primariis, excruciatumque fuit pro puellis pauperibus & orphanis ab omni patrocinio desertis. Deinde in hisce partibus multa perpeffus est apud Mogores, & in septenni captiuitate Maurorum Arabum, in quorum manus incidit, cū iter faceret ad regna Presbyteri Ioannis Solandorum paucorum Christianorū causa, qui ibi supersunt. Atque hanc missionem sibi destinari sæpenumero cum multis laboribus postulauerat.

Goæ in domo Iesv febris maligna extinctus est bonus P. Franciscus Fernandez Minister, supra nominatus in missione Bengalana. In Nouitiatu item duo tyrones multorum annorū cursum explerunt.

In Septentrionali ora Dominus vitam impertiit multis, vnum e vita hac sustulit, P. Hieronymum Cottam Superiorem, qui post ætate agritudinem in Damano & Bazaino, nauigatione repetita, licet viribus fractus, cum vno Patre & fratre vno Ciailū, hoc miseriarum mari trahente ad portum cœlestem cum pace, quam semper in vita fouit, applicuit. Odoardus de Meo Præfectus in Diu, cui Pater erat adiunctus, curauit corpus arcæ inclusum honorificè ad ades nostras deferri, ipse funus insecutus est. Multa commemorari possent de omnibus his Patribus & fratribus vita defunctis, sed tantum aliquid adiungam de antiquissimo huius prouinciæ Patre, hoc est, de P. Henrico Henriquez, qui forte alibi ob antiquitatem est ignotus. P. Simon Rodriguez vnus è decem primis Societatis Patribus cum in Societate receptus

Conymbricæ iam Diaconum, & iuris Canonici studiosum, missus
 que in Indiam cum P. Cypriano, postea in S. Thoma. defuncto. Ve
 Goam peruenit, iussu B. P. Francisci Xauierii, missus est ad oram
 Piscariæ, tanquam socius P. Antonii Criminalis, cui post glorio-
 sam mortem pro Christo obitam successit in curandis ibi Chri-
 stianis: qua in functione perstitit in annum tertium supra qu-
 quagesimum, & inter alia discrimina ac arumnas, quas tole-
 uit, factus est mancipium Badagarum, qui quodam die eum vo-
 luerunt fude transfodere à vertice ad talos, sed Dominus eum et
 hoc discrimine aliisque multis, Christianæ rei amplificandæ cau-
 sa, eripuit; cui & in complures annos præfuit. Edidit iam olim
 Dictionarium, Confessionale, Doctrinæ Christianæ indituro-
 nem, & Floræ Sanctorum, atque alia huiusmodi idiomate Tal-
 mut: Varias Ecclesias à fundamentis erexit, bina Xenodochia, &
 namque Confraternitatem hominum in operibus misericordie
 & frequentatione Sacramentorum se exercentium. Vita hinc
 culpata, eaque semper circumspeditione usus est in colloquio,
 in tanta negotiorum varietate nullus vnquam fuerit, qui non
 ius sermone sit edificatus. Maledicum quendam calumniam
 vitæ eius sanctæ Deus hoc probro castigauit, ut quos loqui
 vellet, magna linguæ parte ex ore exerta, ita præpediretur, ut
 intelligi non posset. Breuiter fuit, quod Constitutiones nostræ pollu-
 lant, velut angelus inter homines. In obedientia, licet iam ex-
 affecta multaque prudentia vir, sic voluntatem iudiciumque suum
 conformabat Superiori, ac si omnis propria voluntas ac iudicium
 expers esset. In caritate ac zelo procurandæ proximorum salutis
 separatim autem in patientia paucos habuit pares. Somnium est
 dicere verum religiosum pudore suffundi debere, ac dolere e-
 tiam, si vel vnum diem elabi sinat, quo non aliquid amore Dei pa-
 tiatur.

Christiani vicini, cognito eius obitu, non secus quam commu-
 nis omnium Patris morte luxerunt. Atque in Punicale, ubi spiritum
 Deo reddidit, quam plurimi bidui triduiue in ediam ex more
 sustinuerunt, totidēq; diebus & eo pluribus officina manerens
 oclusa. quod idem factum in magna quadam Maurorum & genti-
 lium ditione. In translatione corporis e domo nostra ad Eccle-
 siam, magno studio arceri debuit hominum turba in feretrum im-
 ne aliquid e defuncti corpore detraheret, efficiq; ut cōtēta esse ma-
 nu attingēdis coronis. Et quoniā à Punicale ad Collegium Turu-
 curini non intereedit nisi nouē milliariorū intervallum, visum est
 per mare corpus deportandū. Verū simulatq; nauis ad litus ap-
 pulsa

pulsa est, nouo labore opus fuit in submouendis hominibus. Multi enim ut primas in honorando defuncto aliis praefereret, natando ad nauem delati sunt. Cum vbro in litus expositum est, tanto amplius sudandum fuit in repellenda multitudine, quanto numerosior ibi populus erat, quam in Punicale. Peractis licet exequiis, cadaveréque humato, non cessauit nec adhuc cessat ad tumulum priorum Christianorum concursatio sanctae illi animae necessitates suas commendantium: habuere enim semper illum pro viro eximia sanctitate praedito & vere Apostolico.

Horum in Christo defunctorum excessum cum magno nostro solatio P. V. nouo supplemento egregie compensauit, nam ad 21 Octob. cum S. Ioannis naué decem de Societate salui, licet maris tempestatibus penus tractati, aduenere. falsisque sunt nauæ, paucos viuos euasuros fuisse, si in decem alios dies nauigatio extracta fuisset. Eodem tempore Coccinum applicuit nouus Prorex Aires de Saldagna, & Petrus de Almeida cum octo de nostris, ex decem qui uenerant; P. Simone fortè iam antè in naui extincto. Omnes vehementer recreati sumus ex nuncio allato de V. P. incolumitate, & Societatis IESV per Europam incremento, talisque Proregis aduentu, qui & in itinere & postea multis argumentis demonstrauit sycperum suum in Societatem amorè, & quod eo amplius est, iam magnopere se accensum declarat ad promouendâ Euangelii propagationem, nec ea in re se velle cedere Proregi D. Constantino. Vtinam Dominus eius votis faciat satis, ut proximis insequentibus annis lætissimam aliquam messem P. V. representemus ad maiorem diuina Majestatis gloriam, vberiorémque Patrum & fratrum cõsolationem, quorum sanctis sacrificiis orationibusque impensè nos commendamus. Goa, Calend. Decemb. anni 1600.

Ex sermone Italo in Latinum hanc Epistolam vertit Ioannes Busans Societatis IESV.

SERE.